

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
Тернопільський національний економічний університет
Факультет міжнародного бізнесу та менеджменту
Кафедра міжнародної економіки

ДРОБКО Ігор Степанович

Розробка концепції розширення міжнародного гірськолижного туризму в Україні

Спеціальність 8.03050301-Міжнародна економіка
магістерська програма – міжнародний туризм

Дипломна робота за освітньо-кваліфікаційним рівнем «магістр»

Студент групи МЕМТім-51
І. С. Дробко

Науковий керівник:
к.е.н., Уніят А. В.

Дипломну роботу допущено
до захисту

«___» _____ 2012 р.

Зав. кафедри,
д. е. н., проф. Савельєв Є.В.

Тернопіль-2012

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1 ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ НА ГІРСЬКИХ ТЕРИТОРІЯХ.....	7
1.1. Туризм як фактор сталого соціально-економічного розвитку гірських територій	7
1.2. Умови і фактори розвитку гірськолижних туристичних центрів.....	11
1.3. Основні тенденції розвитку туризму в Україні.....	19
Висновки до розділу 1.....	25
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ РОЗВИТКУ ГІРСЬКОЛИЖНОГО ТУРИЗМУ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ.....	26
2.1. Особливості розвитку гірськолижного туризму в Україні.....	26
2.2. Досвід організації гірськолижних курортів у Західній Європі.....	32
2.3. Проблеми управління гірськолижним туристичними центрами в Україні.....	51
Висновки до розділу 2.....	61
РОЗДІЛ 3 ПЕРСПЕКТИВИ РОЗШИРЕННЯ МІЖНАРОДНОГО ГІРСЬКОЛИЖНОГО ТУРИЗМУ В Україні.....	63
3.1. Перспективи розвитку гірськолижного туризму в Україні в контексті Олімпіади 2022.....	63
3.2. Розробка стратегії розвитку туристично-рекреаційних зон України.....	72
Висновки до розділу 3	81
ВИСНОВКИ.....	82
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	85
ДОДАТКИ.....	92

ВСТУП

Нині гірськолижний туризм став одним з найважливіших соціально-економічних явищ, що впливають на розвиток окремих гірських територій, країн і регіонів. При його розвитку виявляється сильний мультиплікативний ефект на багато галузей, що сприяє сталому соціально-економічному розвитку територій. На жаль, в Україні поки не приділяється належної уваги розвитку гірськолижного туризму, хоча його економічна вигода визнана у всьому світі. Наслідком цього стала відсталість існуючих вітчизняних гірськолижних туристичних центрів від світових стандартів і нездатність їх задовольнити зростаючий попит на гірськолижний відпочинок. Низький рівень сервісу і швидко зростаючі ціни приводять до переорієнтації вітчизняних любителів гірськолижного туризму на закордонні гірськолижні туристичні центри.

Аналіз світового досвіду вказує на позитивний вплив туризму на економіки окремих країн і регіонів. Охоплюючи широкий спектр видів економічної діяльності, туризм в даний час вважається однією з найбільших індустрій в світі. За даними Всесвітньої туристської організації (ВТО), число міжнародних поїздок в туристських цілях в 2004 році досягло 760 мільйонів, а сума надходжень перевищила 600 мільярдів євро.

В останні роки все більшої популярності в світі отримує гірський туризм, і Україна тут не виняток. За різними оцінками сьогодні у нашій країні налічується лише любителів гірськолижного спорту більш 3 млн з щорічним приростом їх числа приблизно на 8% в рік. Але вітчизняні гірськолижні центри поки що розвинені недостатньо і не можуть надати необхідний рівень послуг.

По суті, відсутність раціонального механізму управління розвитком вітчизняних гірськолижних туристичних центрів призводить до нераціонального використання природних рекреаційних ресурсів гірських територій, а в подальшому може призвести до серйозних екологічних і соціально-економічних проблем.

В більшості гірські території володіють необхідними і достатніми туристськими ресурсами, але до цього часу розглядаються як постачальники різних видів сировини. Вони залишаються слабо розвиненими, часто деградуєчими, представляючи собою осередки політичної та соціально-економічної нестабільності.

Таким чином, актуальність обраної теми дослідження ґрунтується на гострій необхідності розробки нових підходів до планування та управління розвитком гірськоколичних туристичних центрів України, що відповідають принципам стійкості, які забезпечують збереження природних територій з формуванням високого рівня життя місцевого населення.

В даний час напрямки теорії управління, що займаються проблемами управління сталим розвитком туризму на гірських територіях відносно нові і знаходяться в процесі становлення. Теоретичні основи розвитку туристських регіонів викладені в роботах таких зарубіжних авторів як Б. Арчер, Р. Бентлі, Р. Девідсон, Я. Криппендорф, Х. В. Опашовські, В. Фрейер, Д. Флетчер, Азар В.І., Аврахов Ю.І., Амірханова М.М., Балабанова А.І., Блохіна Ю.І., Богданова Ю.В. Теоретичні аспекти відбудови сфери туризму досліджуються в роботах таких вітчизняних вчених: Барчукова Н.С., Онищенко В.О., Долішнього М.І., Євдокименко В.К., Жупанського Я.І., Ткаченко Т., Шаблія О.І., Квартальнова В.А., Кифяка В.Ф., Крачило М.П., Благуна І.С., Кравціва В.С. та інших.

Недостатня розробленість проблем розвитку гірськоколичного туризму, процесів формування економічного ефекту від його реалізації визначили мету і завдання дослідження.

Мета і завдання дослідження. Мета дослідження полягає у формуванні науково обґрунтованих підходів до планування розвитку гірськоколичних туристичних центрів.

Постановка мети роботи визначила необхідність вирішення наступних завдань:

- дослідити динаміку розвитку гірського туризму в Україні і за кордоном;
- проаналізувати процеси розвитку і функціонування туризму на гірських територіях;
- дослідити вплив індустрії туризму на економіку гірських територій;
- виявити і проаналізувати типові проблеми та шляхи їх вирішення при створенні і функціонуванні гірськолижних туристичних центрів;

Об'єктом дослідження є гірськолижні туристські центри України.

Предметом дослідження стали організаційно-економічні відносини та соціально-економічні процеси розвитку гірськолижних туристичних центрів.

Теоретико-методологічною основою та інформаційною базою дослідження виступили праці вітчизняних і зарубіжних вчених і фахівців в галузі управління туризмом, офіційні федеральні і регіональні програми розвитку гірськолижного туризму, нормативно-правові акти, методичні посібники, матеріали періодичної преси і наукових конференцій, статистика розвитку туризму в Україні.

Як інструменти дослідження використовувалися такі загальнонаукові методи як аналіз і синтез, методи аналітичного та економіко-математичного моделювання, системний і функціональний аналіз соціологічних маркетингових досліджень.

Наукова новизна отриманих автором результатів дослідження полягає у розробці напрямів розширення міжнародного гірськолижного туризму в Україні.

Практична і теоретична значущість дослідження полягає в тому, що основні положення та рекомендації, викладені у роботі, сприяють розвитку управління гірськими територіями і можуть стати методичною основою для розробки стратегічних програм розвитку туризму на гірських територіях, створення нормативно-правової бази регулювання процесів розвитку гірськолижного туризму.

Апробація результатів роботи. Основні положення дипломної роботи пройшли апробацію на Третій всеукраїнській науковій web- конференції молодих вчених “Особенности развития регионов Украины в новых экономических условиях”.

Публікації. За темою дослідження дипломної роботи опубліковано тези у збірнику матеріалів наукової web-конференції автором. Загальний обсяг публікації становить 0.05 д. а.

Структура роботи сформована з урахуванням цілей і завдань дослідження. Дипломна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, бібліографічного списку, додатків, включає таблиці і графіки.

РОЗДІЛ 1 ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ НА ГІРСЬКИХ ТЕРИТОРІЯХ

1.1 Туризм як фактор сталого соціально-економічного розвитку гірських територій

Стрімкий розвиток туризму, організація масового відпочинку гірськолижників, забезпечення необхідного при цьому комфорту призвели до створення в ряді розвинених країн цілої індустрії зимового відпочинку, що зайняла провідні позиції в національній економіці. Сучасний гірськолижний центр включає готельні комплекси, систему маятникових, канатно-крісельних і буксирувальних доріг - підйомників, траси спусків різної протяжності і складності, навчальні схили, службу трас і контрольно-рятувальну службу, спортивні організації та споруди, магазини, пункти прокату спортивного спорядження, гірськолижні школи.

Гірськолижний туризм належить до спеціальних видів туризму, так як є комбінованим видом туризму і включає елементи наступних видів: лікувально-оздоровчий, рекреаційний, спортивний аматорський, екологічний туризм.

Гірськолижний туризм - яскраво виражений сезонний вид туризму. На створення турпродукту гірськолижний туризм належить до капіталомістких і трудомістких видів туризму.

Гірськолижний курорт - це місце відпочинку та розваг з розвинутою інфраструктурою. Зазвичай, дані курорти знаходяться на горі або великому горбі і включають в себе гірськолижні траси і супутні послуги (присутні гірськолижні підйомачі, пункти прокату інвентаря, заклади харчування, паркінг) [5;98].

Сучасна наука розглядає гірськолижний туризм як складну соціально-економічну систему. Туризм - це галузь економіки, невиробничої сфери, підприємства і організації якої задовольняють потреби туристів в

матеріальних і нематеріальних послугах, основна функція якого - забезпечити людину повноцінним і раціональним відпочинком.

Гірськолижний туризм - це один з видів активного відпочинку, який надає можливість одержати заряд позитивних емоцій і відмінно провести час.

Гірськолижний туризм є фундаментальною основою економіки багатьох розвинених країн світу, та країн, що розвиваються. В даний час, він перетворився на індустрію міжнародного масштабу, що займає за прибутками третє місце серед інших видів туризму.

Через низку обставин індустрія гірськолижного туризму, що розглядається як галузь, рідко удостоюється такої уваги з боку суспільства, яка відповідала б її реальній ролі в соціально-економічній діяльності. Одна з головних причин цього - відсутність правильно організованого статистичного обліку туристичної діяльності та відсутність навиків проведення соціального менеджменту, через це економічні показники гірськолижного туризму «розчиняються» в прибутках інших видів туризму [9;54].

Діяльність по управлінню гірськолижним туризмом специфічна і істотно відрізняється від діяльності працівників інших галузей, хоча на перший погляд можна припустити, що менеджмент туристичного регіону і туристичної організації спирається на ту ж базу, що і менеджмент будь-якого підприємства.

Гірськолижний туризм має ряд властивих тільки йому особливостей. Вони витікають із специфічних властивостей послуг, що надаються туристичними підприємствами і організаціями.

Відповідно до цього слід визначити, в якому напрямі повинен розвиватися управлінський інструмент, щоб правильно вирішити ті специфічні проблеми, які властиві туристичним організаціям.

Перша особливість гірськолижного туризму полягає у глибині його проникнення і складності взаємозв'язків між його складовими елементами.

Велика частина туристичних підприємств – невеликих розмірів. Масштабні туристичні підприємства створюються лише в густонаселених районах.

Другу особливість гірськолижного туризму та туризму вцілому, як об'єкту управління можна представити у вигляді нечітких цілей діяльності.

Для менеджменту приватних туристичних підприємств, які в своїй діяльності орієнтуються на отримання прибутку, характерні чіткі цілі -- накопичення цінностей, прибутку. Для менеджменту туристичних організацій таких цілей не існує ні на рівні підприємства, ні на рівні регіону. Через це не можна об'єктивно оцінити її продуктивність і успіх. Мова йде про імовірний характер процесів, що відбуваються в туристичній індустрії. Це означає, що дуже складно точно спрогнозувати всі явища і процеси, що відбуваються в туризмі (змінилася політична обстановка, різко погіршали кліматичні умови, змінилася (ускладнилася) система оподаткування і т.д.).

Наступна особливість гірськолижного туризму полягає в сильному впливі на нього зацікавленої клієнтури. Кожне туристичне підприємство здійснює свою діяльність в оточенні різних зацікавлених осіб і клієнтів. Туристичні організації працюють з великою кількістю зацікавлених осіб, які роблять сильний вплив на організацію. Крім того, усередині окремих зацікавлених груп є свої інтереси.

Туристична організація може швидше врівноважувати інтереси між різними сторонами, задіяними в процесі обслуговування, якщо в своїй діяльності вона буде керуватися загальноприйнятими нормами, пріоритетами і уявленнями про цінності і цілі подальшого розвитку регіону [8;115].

Оскільки туристичний продукт надається у вигляді послуги, то необхідною умовою є присутність клієнта і неможливість переміщення цієї послуги. З цієї причини в менеджменті туризмом більше уваги потрібно приділятися управлінню персоналом і регулюванню міжособистісних відносин. Це перш за все відноситься до роботи туристичних підприємств, послуги яких надаються при безпосередньому контакті з людьми.

Гірськолижний туризм робить великий вплив на такі сфери, як економіка, екологія, політика, які, у свою чергу, впливають і на туризм. Туристичний регіон має від гостей прибуток. Виручку, що отримують від їх обслуговування, є первинною виручкою і більше значуща, ніж отримана від корінних жителів регіону.

Прибуток від гірськолижного туризму є новим джерелом, що вливається в місцевий економічний обіг і приносить додатковий ефект. Сума грошей, яка залишається в регіоні, буде тим вище, чим більше послуг продаватиметься безпосередньо на місці, тобто чим сильніше буде місцеве виробництво. Регіону може бути вигідний гірськолижний туризм і відносно екології, якщо відрахування від туризму підуть на побудову нових трас і підтримки їх в порядку [4;47].

Специфіка туристичного продукту пов'язана із специфікою туристичного попиту. Попит на туристичні послуги не однорідний через три основні причини. Перша з них - невідчутність і неможливість зберігати туристичні послуги. Послуги туризму неможливо побачити при укладенні договору, спробувати як товар на смак. Складність в роботі менеджера туристичної фірми полягає в тому, щоб переконати покупця у вигідності саме його послуги, адже якість туристичного продукту коливається у вельми широких межах і залежить не тільки від постачальників, але і від часу, місця, пропозиції.

Різноманітність споживачів туристичних послуг – ще одна причина неоднорідності попиту на них. Різні категорії туристів відрізняються метою поїздки, своїми вимогами до туристичної послуги, а також ціною, яку вони готові і в змозі сплатити. Кожному типу туристів відповідає певний тип туристичного ринку. Виробники туристичних послуг орієнтуються на цілком певні типи відпочиваючих. На туристичний попит дуже сильно впливають такі чинники, як прибуток, структура сім'ї, вік її членів, їх освіта і професія.

Прибуток -- найважливіший чинник, що впливає на туристичний попит. Подорожувати може тільки та людина, у якої вистачає для цього

засобів. Іншими словами, тільки та туристична потреба стає туристичним попитом, на задоволення якої є засоби [6;128].

Туристична послуга – це все те, що турист бере до уваги або чим він користується під час подорожі (при зміні місця свого перебування і при перебуванні в кінцевому пункті своєї поїздки). Звідси витікає, що туристична послуга складається для туриста з цілого комплексу послуг (як матеріальних, так і нематеріальних), які є специфічним туристичним продуктом.

Розглядаючи поняття ефективність менеджменту гірськолижного туризму, слід виходити з того, що гірськолижний туризм – це перш за все важливе соціально-економічне явище. Наслідки його все більш і більш відчуває на собі як кожен житель, так і суспільство в цілому. Таким чином гірськолижний туризм – це такий вид діяльності, який безпосередньо впливає на соціальну, культурну, освітню, економічну сфери всіх держав, а також на їх міжнародно-економічні відносини.

Правильна оцінка ефективності менеджменту гірськолижного туризму дозволяє активно впливати на поточний стан і тенденції розвитку туристичних фірм, встановлювати їх розміри, відстежувати явища і процеси, складати прогнози і плани розвитку цих фірм і їх структурних підрозділів. Але слід мати на увазі, що механічне перенесення відомих методик визначення ефективності з інших галузей економіки не має сенсу. Виходячи із специфіки туристичної діяльності, потрібно чітко уявляти, що треба вимірювати, щоб обчислити її ефективність. Адже ефект від гірськолижного туризму визначається кількістю туристів-відвідувачів.

1.2. Умови і фактори розвитку гірськолижних туристичних центрів

Інтенсивний розвиток туризму в світі призвів до швидкого розвитку і освоєння гірських територій і розвитку гірських видів туризму. Гірські види туризму включають в себе такі як: гірськолижний туризм, гірський пішохідний туризм, альпінізм, дельтапланеризм, спелеологічний,

парапланеризм та інші види. Більше половини всіх доходів від гірських видів туризму створюється гірськолижним туризмом. За оцінками фахівців, у світі налічується до 70 млн. лижників, причому 55 млн. з них - гірськолижники. 20 млн. лижників проживає в Північній Америці, 24 млн. в Японії і 25 млн. в Європі. Індустрія лижного спорту дає мільярдні доходи, її частка в туризмі та індустрії відпочинку з кожним роком зростає. Регіони, що мають або створюють на своїй території центри гірськолижного туризму, отримують вагомий внесок у доходи своїх бюджетів у вигляді податків від туристської діяльності і галузей, що обслуговують індустрію гірськолижного туризму.

Разом з тим, регіони України, які володіють всіма необхідними умовами для розвитку гірських видів туризму, і ті, в яких вже створені центри такого туризму не отримують істотного доходу від розвитку та функціонування цих центрів. Низька ефективність використання центрів гірського туризму і, зокрема, гірськолижного потенціалу України обумовлена відсутністю єдиної комплексної концепції розвитку ринків гірських видів туризму, опрацьованим механізмом соціально-економічного розвитку гірських туристських центрів України.

Масове захоплення гірськолижним спортом останнім часом призвело до утворення цілої індустрії зимового відпочинку в багатьох розвинених країнах. Будь-який сучасний гірськолижний центр повинен включати в себе готельні комплекси, систему підйомників, спускові та навчальні траси, рятувальну службу, гірськолижні школи, пункти прокату і різні магазини.

Цей вид туризму є досить специфічним і об'єднує елементи інших видів туризму, таких як: рекреаційний, екологічний, спортивний і лікувально-оздоровчий туризм. Крім усього, варто сказати, що гірськолижний туризм - це сезонний вид туризму. Спортивний туризм як окремий напрямок сформувався відносно недавно. В недалекому минулому поїздки для катання на лижах не були такими масовими, та й оснащення гірськолижних центрів якісно відрізнялося. Можна стверджувати, що зараз спортивний туризм є цілком іншим явищем.

Основним фактором розвитку гірськолижного спорту є відповідність природних умов - необхідна наявність щільного сніжного покриву протягом декількох місяців в році. Також значущими факторами є рельєф, висота місцевості, погодні умови сезону та інші. У любителів цього виду спорту популярністю користуються Австрійські Альпи, а саме курорти трьох провінцій - Тіролю, Каринтії і Зальцбурга. Крім усього, тут туристи мають можливість поєднувати відпочинок з оздоровчими процедурами при використанні місцевих термальних джерел.

Гірськолижні курорти в Андоррі в даний час дуже затребувані, тому що ціни значно поступаються альпійським, при такій ж відмінній якості обслуговування. Тут виділяють дві основні зони катання - це Гран Валіра і Валь Норд. Курорти Андорри будуть більш цікаві досвідченим лижникам.

Серед гірськолижних курортів Франції прийнято розрізняти традиційні і сучасні. Традиційні - це гірські села, до яких відносять Марібель, Шамоні, Валь д'Ізер і Межев. До сучасних курортам відносять Куршавель, Ла Плань, Валь Торенз, Аворіаз, Шамрусс та інші.

Серед Швейцарських курортів найбільш відомими і популярними є Церматт, Віллар, Вербье, Давос, Санкт Соріц та інші. У десятку кращих світових курортів відноситься найпівденніший швейцарський курорт - Церматт. Найбільш популярні курорти Італії розташовуються в районі Доломітових Альп, а також області Альта Вальтеліну і області Вале де Аоста.

Гірськолижний спорт в Туреччині почав розвиватися зовсім недавно, але на велику популярність можуть претендувати курорти схилів Північних Анатолійських гір.

Новачкам слід зупинити свою увагу на гірськолижних курортах скандинавських країн. Тут знаходиться велика кількість гірськолижних центрів із сприятливими умовами для бажаючих кататися з невисоких схилів.

Міжнародні гірськолижні курорти є і в Польщі - Закопане, Карпач і Шклярська Поремба. У Чехії, крім екскурсійних та оздоровчих програм, у вас є можливість покататися на гірських лижах у підніжжя гір Крконоше.

Гірськолижний спорт по праву вважається одним з найбільш дорогих, але в Болгарії, Румунії, Польщі, Андоррі, Чехії та Словаччини ціни цілком прийнятні. Не варто також забувати про гірськолижні курорти Росії, які, особливо останнім часом, інтенсивно розвиваються. Активно розвивається гірськолижний туризм і в Україні, але з перевагою, нажаль, внутрішнього туризму. Також існує ряд країн, в яких гірськолижний туризм досить розвинений, однак через низку факторів користується меншим попитом в іноземних туристів.

Практично постійно гірськолижний відпочинок супроводжує поєднання дій морозу, вітру і сонця. Протистояння цих чинників, вміння пристосуватися - прямий шлях до оздоровлення і загартовування організму. І це всього лише мала частина користі, яку приносить нам гірськолижний спорт.

Гірські лижі один з найстаріших видів активного відпочинку. З кожним роком кількість охочих покататися на гірських лижах не зменшилася, а скоріше збільшилося. До того ж, зараз набагато якісніший та різноманітніший гірськолижний сервіс, чим років 10 тому, не говорячи вже про 80-і, 70-і роки. Майже в будь-якому гірськолижному курорті є спуски, як для професіоналів, так і для новачків, яких завжди можуть навчити правильно кататися місцеві інструктори.

Нерідко можна виявити в гірськолижних схилах людей, що інтенсивно з'їжджають з гори на лижах і одержують з цього величезну насолоду. Навіть якщо не виконуючи особливих трюків, при скачуванні виробляється море адреналіну, так як все постійно відбувається на страшно величезній швидкості.

У країнах Європи користуються міжнародною системою трас:

«Зелена» траса - найпростіша з пологим рівним і широким спуском, в основному призначається для новачків і катання на санках. Кататися по «зелених» трасах можна спокійно, без набору швидкості.

«Синя» траса - також належить до простих. Тут переважають пологі ділянки, хоча при цьому присутні і нерівності рельєфу, але без трамплінів і інших перепадів по висоті.

За станом «червоних» (середньої складності) трас можна судити про загальний стан гірськолижного курорту. Ці траси по всій своїй довжині мають крутий спуск, або є об'єднанням пологих і крутих ділянок з переважанням останніх. Основне призначення для досвідчених лижників, які вже встигли оволодіти основними прийомами катання.

На «чорні» траси допускаються тільки професіонали, оскільки вони характеризуються не тільки крутим спуском, але і порою різкими змінами висоти, де доводиться здійснювати стрибки. Вузькі місця, різкі повороти зажадають від вас великого досвіду і навиків[3;35].

У деяких країнах Європи (Австрії, Німеччині, Швейцарії) прийнято позначати перші дві категорії трас одним (синім) кольором. У США, Канаді і Австралії прийнята інша система позначень: перші дві прості - зеленим кругом, траси середньої складності - синім квадратом, складні позначаються так само, як і європейській системі - чорним трикутником. Крім того, в цих країнах виділена ще одна категорія трас - «подвійні чорні» - підвищеної складності.

Всі позначення мають відносний характер, оскільки складність залежить не тільки від крутизни спуску, але і від доглянутості трас.

Лижі - це спортивний пристрій у вигляді дошки, призначений для поступального пересування по снігу. Форма лиж може відрізняється залежно від виду спорту, де вони використовуються[7;63].

Види гірських лиж:

- слаломні лижі;
- лижі для швидкісного спуску;
- карвінгові лижі;
- твінтіпи;

- полегшені лижі до бек кантрі;
- спортивно-бігові;
- туристські;
- мисливські;
- стрибкові;

Також виділяють лижі двох видів - дерев'яні (багатошарові) і пластикові.

На дерев'яних лижах добре тримається мазь, вони легко сковзають у морозну погоду, зручні при пересуванні по м'якому снігу. На дерев'яних лижах неважко встановити будь-які кріплення. Початкове навчання техніці ходьби на дерев'яних лижах простіше, ніж на пластикових.

Пластикові лижі легкі, мають більшу еластичність і в багато разів міцніші дерев'яних. Ковзна поверхня в цих лиж не руйнується від вологи, добре тримає змащення. Пластикові лижі добре сковзають по снігу й без змащення.

Сноуборд (снігова дошка) -- спортивний снаряд, призначений для швидкісного спуску з засніжених схилів і гір.

Першою схожістю до сноуборду був снерфер, придуманий і виготовлений Шерманом Поппеном для дочки в 1965 році в місті Мускегон, штат Мічиган. Він склеїв дві лижі в одне ціле.

Перші сноуборди не відрізнялися хорошою керованістю, що привело до заборони їх використання на багатьох гірськолижних курортах того часу. З цієї причини довгі роки існувала взаємна неприязнь між гірськолижниками і сноубордистами.

Найбільша кількість сноубордистів -- близько 6,6 мільйонів -- було зафіксовано в 2004 році. До 2008 це число скоротилося до 5,1 млн. через малосніжні зими і так званого «повернення лиж» – процесу, особливо характерного для Європи[11;26].

Сучасний сноуборд – це високотехнологічний виріб, що представляє сплав технологій і засноване на сучасних композитних матеріалах, а тому легкий і міцний. Як правило, внутрішня конструкція сноуборду являє собою «сендвіч», тобто багат шарову конструкцію з вуглепластика, скловолонна та дерева.

Існує три основних типи сноубордів:

1. Жорсткі - направлені, довгі і вузькі дошки з невираженим носом і хвостом. Використовуються тільки з жорсткими кріпленнями і жорсткими черевиками. Призначені як для спортивних дисциплін (паралельний слалом, паралельний гігантський слалом), так і для карвінга. Цей тип дощок характеризується максимальними швидкостями, чіткою реакцією і вимогливістю до навичок і фізичної підготовки.

2. Фрірайд - направлені дошки для катання в цілині. Як правило мають значну довжину, широкий ніс і зміщені до хвоста заставні. Яскравим представником цього типу дощок є сваллоу-тейл – довгі дошки з широким носом і хвостом, розділеним на дві частини подібно хвосту ластівки. Дані дошки характеризуються збільшеною площею ковзання, максимальної ефективною довжиною кантів і здатністю «спливати» в снігу.

3. М'які - найбільш поширений тип дощок. Існує безліч різновидів цього типу, призначені для дисциплін: фрістайл, джиббінг та універсальні для беккантрі. М'який сноуборд краще підходить для початківця .

Якщо ви любитель покататися на лижах, то спочатку подбайте про свою безпеку. Відомо, що гірські лижі - один з найбільш травматичних масових видів спорту. Нерідко катання закінчується травмами. Якщо за дорого лікування ще й нема чим заплатити - відпочинок точно перетвориться на катастрофу.

При одноразовій туристичній візі про страхування подбає тур-фірма, здебільшого вони мають ексклюзивних партнерів серед страховиків.

Довготермінова віза потребує страховки окремо, яка максимально забезпечить ваше перебування на гірськолижних курортах.

Страховання мандрівників від нещасного випадку - це доповнення до стандартного поліса страхування, спрямованого на надання невідкладної медичної допомоги. Якщо застрахований, перебуває за кордоном і втрачає працездатність, - страхове відшкодування буде виплачено йому в повному обсязі, яке може досягати десятків тисяч доларів. Травми, такі як переломи або удари вилікують безкоштовно і відправляють страхувальника на батьківщину.

Медичне страхування для гірськолижників має свої особливості. По-перше, такий поліс коштує в 1,5-2 рази дорожче, ніж звичайна медична страховка. Це пояснюється вищим ступенем ризику отримання травм, їхнім складнішим рівнем і значними виплатами, які пов'язані з ними. Це вид страхування компанії вважають для себе збитковим, оскільки, за їхніми підрахунками, кожен сотий турист отримує значні травми під час катання на лижах. Саме тому страховка для туриста, який зібрався кататися в горах країн Шенгенської зони, при ліміті відповідальності від 30 тисяч євро або доларів, в середньому коштує 20 гривень за добу. Для тих, хто "нагострив лижі" до пострадянських країн (при ліміті відповідальності від 5 до 15 тисяч доларів) - 15 гривень за добу [6;77].

Батьків, які їдуть кататися на лижах разом з дітьми, страховики страхують на загальних підставах. Деякі навіть надають знижки для сімей, де більше двох малюків. Натомість літнім лижникам-екстремалам, яким від 70 років і більше, більшість страхових компаній відмовляють у послугах страхування. Варто пам'ятати, що деякі компанії страхують своїх клієнтів лише коли ті катаються зі спеціально обладнаних спусків, а якщо захотілося проїхатися на лижах лісом, а не трасою, то страховка там не діятиме.

В гірськолижну страховку можна включити страхування власного майна, а також гарантувати компенсацію при нанесенні шкоди іншим гірськолижникам (по недосвідченості або необережності). Ситуації при

позатрасових катаннях не входять в стандартну гірськолижну страховку, тому цей пункт треба обумовлювати додатково. В разі заняттям екстремального катання, то необхідно включати в гірськолижну страховку оплату послуг з пошуку в горах.

Купуючи поліс, необхідно уважно слідкувати за умовами страхування.

По-перше «не треба гнатися за дешевизною». По-друге, обов'язково необхідно перевірити, аби в полісі не було франшизи. Це та частина збитку, яку страхова компанія не сплачує. І людина оплачує це з особистих коштів. Франшиза може бути чистою, або закладеною у проценти. По-третє, потрібно уточнити, чи буде оплачене оперативне втручання і в межах якої суми.

Страхування туристів, що відправляються на гірськолижні курорти здійснюються з надбавкою до основного тарифу. Між стандартним медичним страхуванням та страхуванням від нещасного випадку є багато спільного. Важко сказати, який з видів туристичного страхування є вигіднішим. Тому більшість страхових компаній продають ці страхові продукти в комплексі під загальною назвою "Travel".

Проте не тільки травми можуть погіршити поїздку або відпочинок. У процесі подорожі можуть бути втрачені речі та багаж. Тому такий вид туристичного страхування, є досить популярним, так як може, хоча б частково, (а іноді й повністю) компенсувати туристу вартість втрачених речей. Такий поліс оберігає майно від ризику пошкодження та втрати, з вини стихійних лих, вибухів, пожеж і т.д.

1.3. Основні тенденції розвитку туризму в Україні

Розвиток сфери туризму на сьогодні визнано державою одним із пріоритетних напрямів діяльності. Наявність у держави унікальних рекреаційних і культурно-історичних ресурсів є підґрунтям для розвитку туристично-рекреаційної сфери.

За даними доповіді Всесвітнього Економічного Форуму в 2009 році по рівню конкурентоспроможності в сфері подорожей та туризму Україна займає 77 місце, яке залишилось не змінним порівняно з 2008 роком (в 2007-78 місце). Розвиток туристської галузі характеризується позитивною і постійною динамікою.

Створення нового іміджу українського туристичного продукту, конкурентоздатного в нашій країні і за кордоном, підтримка розвитку малого і середнього бізнесу в туристській сфері зумовили зростання кількості туристів і обсягів наданих ним послуг.

В'їзний туризм

Протягом 2010 року Україну відвідали 21,1 млн. в'їзних (іноземних) туристів, що на 2 % або майже на 381,2 тис. осіб більше, ніж у 2009 році. Зростання обсягів в'їзного потоку протягом 2010 р. відбулося за рахунок зростання числа поїздок з приватною метою.

Поїздки з приватною метою зросли на 4 %. Найбільше збільшення спостерігається по туристах з країн: Росія (на 20 % або на 1,2 млн. осіб), Словаччина (на 14 % або на 70,1 тис. осіб), Угорщина (на 16 % або на 124,5 тис. осіб), Білорусь (на 3 % або на 95,3 тис. осіб), Німеччина (на 7 % або на 8 тис. осіб).

Поїздки з організованого туризму зменшилися на ↓17 %. Найбільше падіння турпоточку спостерігається з таких країн: Білорусь (на ↓23 % або на ↓39,6 тис. осіб), Канада (на ↓18 % або на ↓2 тис. осіб), Польща (на ↓11 % або на ↓19 тис. осіб), Росія (на ↓34 % або на ↓193,3 тис. осіб), США (на ↓5 % або на ↓2,6 тис. осіб).

Поїздки з службовою метою зменшилися на ↓10 %. Найбільше падіння спостерігається по турпотокам з таких країн: Латвія (на ↓10 % або на ↓0,7 тис. осіб), Польща (на ↓2 % або на ↓3 тис. осіб), Росія (на ↓38 % або на ↓110,6 тис. осіб).

Структура візного тур потоку за мотивацією

Структура візного турпотоку за мотивацією:			
Службова поїздка	0,7 млн. осіб	4 % потоку	зменшення на 10 % або на 84,5 тис. осіб
Організований т-м	1,2 млн. осіб	6% потоку	зменшення на 17 % або на 234,7 тис. осіб
Приватний туризм	19,2 млн. осіб	90 % потоку	збільшення на 4 % або на 700,4 тис. осіб

Джерело: Державна служба туризму і курортів (за даними Адміністрації Держприкордонслужби України)

В структурі в'їзного турпотоку відбулися такі зміни – частка організованого туризму зменшилась з 7% за 2009 р. до 6 % за 2010 р. частка приватного туризму збільшилась з 89% за 2009 р. до 90 % за 2010 р., частка службових поїздок, як і за 2009 р залишилась 4 %.

Структура візного тур потоку за країнами походження

Структура в'їзного турпотоку за країнами походження:			
Країни СНД	15,4 млн. осіб	73 % потоку	збільшення на 5 % або на 747,9 тис. осіб
Країни ЄС	5,3 млн. осіб	25 % потоку	зменшення на 7 % або на 393,4 тис. осіб
Інші країни	458,1 тис. осіб	2 % потоку	збільшення на 6 % або на 26,6 тис. осіб

Джерело: Державна служба туризму і курортів (за даними Адміністрації Держприкордонслужби України)

Спадання в'їзного турпотоку з країн ЄС відбулося в основному за рахунок зменшення кількості подорожуючих з країн: Польща (на ↓18 % або на 457 тис. осіб), Великобританія (на ↓4 % або на 2,5 тис. осіб), Данія (на ↓6 % або на 0,7 тис. осіб), Румунія (на ↓15 % або на 166,8 тис. осіб). Зростання в'їзного турпотоку з країн СНД відбулося в основному за рахунок збільшення кількості подорожуючих з країн: Азербайджан (на 14 % або на 9,4 тис. осіб), Білорусь (на 2 % або на 72,6 тис. осіб), Киргизстан (на 72 % або

на 7,5 тис. осіб), Узбекистан (на 9 % або на 9,1 тис. осіб), Росія (на 13 % або на 927,4 тис. осіб).

Таблиця 1.3.

Рейтинг 10 головних країн візного туризму

Рейтинг 10 головних країн в'їзного туризму:			
		осіб	частка
Всього, за 2010		21 122 157	100 %
			2010/2009
1	Росія	7 881 321	37 %
2	Молдова	4 057 678	19 %
3	Білорусь	3 056 157	14 %
4	Польща	2 085 245	10 %
5	Угорщина	941 240	5 %
6	Румунія	909 553	4 %
8	Словаччина	609 279	3 %
7	Німеччина	225 356	1 %
9	США	122 955	0,6 %
10	Узбекистан	104 719	0,4 %
Разом 10 країн		19 993 503	94 %

Джерело: Державна служба туризму і курортів (за даними Адміністрації Держприкордонслужби України)

Виїзний туризм

Виїзний турпотік у 2010 р становив 17,2 млн. осіб та порівняно з 2009 р. збільшився на 12 % або на 1,8 млн. осіб.

Виїзний турпотік збільшився за рахунок поїздок з метою приватних подорожей та службових поїздок.

Службові поїздки зросли на 3 % за рахунок збільшення кількості виїжджаючих українських туристів до: Німеччини (на 11 % або на 5,3 тис. осіб), Росії (на 45 % або 54,7 тис. осіб), Словаччини (на 46 % або на 11 тис. осіб), Туреччини (на 2 % або на 0,8 тис. осіб) та Угорщини (на 16 % або на 6,6 тис. осіб).

В приватних поїздках спостерігається зростання на 15 % за рахунок кількості виїжджаючих українських туристів до: Білорусії (на 14 % або 128

тис. осіб), Польщі (на 42 % або 1,1 млн. осіб), Росії (на 6 % або на 278,3 тис. осіб), Єгипту (у 2,5 рази або на 30 тис. осіб), Угорщини (на 11 % або на 176,1 тис. осіб), ОАЕ (у 2,5 рази або на 13,7 тис. осіб), Туреччини (72 % або на 41,3 тис. осіб) та Німеччини (у 3 рази або на 198,7 тис. осіб).

Організовані поїздки зменшились на ↓10 % за рахунок зменшення кількості виїжджаючих українських туристів до: Білорусії (на ↓62 % або на ↓29,6 тис. осіб), Польщі (на ↓24 % або ↓26,6 тис. осіб), Німеччини (на ↓22 % або на ↓10,7 тис. осіб), Росії (на ↓27 % або на ↓53,7 тис. осіб) та Туреччини (на ↓7 % або на ↓23,3 тис. осіб).

Таблиця 1.4.

Структура виїзного потоку за мотивацією

Структура виїзного турпотoku за мотивацією:			
Службова поїздка	0,9 млн. осіб	5 % потоку	зростання на 3 % або 28,9 тис. осіб
Організований туризм	1,3 млн. осіб	7 % потоку	зменшення на 10 % або на 147,5 тис. осіб
Приватний туризм	15 млн. осіб	88 % потоку	зростання на 15 % або 2 млн. осіб

Джерело: Державна служба туризму і курортів (за даними Адміністрації Держприкордонслужби України)

У структурі виїзного турпотoku відбулися такі зміни – частка службових поїздок скоротилась з 6 % за 2008 р. до 5 % за 2009 р., частка організованого туризму скоротилась з 12 % за 2008 р. до 9 % за 2009 р. та водночас виросла частка приватного туризму від 86 % до 82 %.

Структура виїзного потоку за країнами походження

Структура виїзного турпотоку за країнами походження:			
Країни СНД	8,3 млн. осіб	49 % потоку	зростання на 3 % або на 269,3 тис. осіб
Країни ЄС	7,7 млн. осіб	45 % потоку	зростання на 22 % або на 1,4 млн. осіб
Інші країни	1,1 млн. осіб	6 % потоку	зростання на 17 % або на 161,8 тис. осіб

Джерело: Державна служба туризму і курортів (за даними Адміністрації Держприкордонслужби України)

Зростання виїзного турпотоку з країн ЄС відбулося в основному за рахунок збільшення кількості виїжджаючих українських туристів до: Польщі (на 35 % або на 1 млн. осіб), Німеччини (у 2 рази або на 193,3 тис. осіб), Італії (на 13 % або на 13,1 тис. осіб), Греції (на 61 % або на 24 тис. осіб), Угорщини (на 12 % або на 186,7 тис. осіб). Зростання виїзного турпотоку з країн СНД відбулося в основному за рахунок збільшення кількості виїжджаючих українських туристів до: Грузії (на 32 % або на 7,7 тис. осіб), Білорусії (на 9 % або на 98,8 тис. осіб), Казахстану (на 63 % або на 1,9 тис. осіб), Росії (на 5 % або на 251,9 тис. осіб) та Туркменистану (на 42 % або на 2,8 тис. осіб).

Таблиця 1.6.

Рейтинг 10 країн виїзного туризму

Рейтинг 10 головних країн виїзного туризму:				
		осіб	частка	2010/2009
	Всього за 2010	17 180 034	100 %	+ 12 %
1	Росія	5 233 972	30 %	+ 5 %
2	Польща	3 999 602	23 %	+ 35 %
3	Молдова	1 889 724	11 %	- 5 %
4	Угорщина	1 789 308	10 %	+ 12 %
5	Білорусь	1 135 094	7 %	+ 9 %
6	Румунія	503 195	3 %	- 8 %
7	Туреччина	459 061	3 %	+ 4 %
8	Словаччина	383 961	2 %	+ 2 %
9	Німеччина	383 325	2 %	↑ у 2 рази
10	Єгипет	328 623	2 %	+ 39 %
	Разом 10 країн	16 105 865	93 %	

Джерело: Державна служба туризму і курортів (за даними Адміністрації Держприкордонслужби України)

Висновки до розділу 1 Україна посідає одне з провідних місць в Європі за наявністю унікальних природних рекреаційних ресурсів. Однак через незадовільний стан матеріальної бази санаторно-курортних та оздоровчих закладів, низький рівень надання послуг, неефективне та нераціональне, а іноді тільки споживче використання природних ресурсів, не дає бажаного ефекту для держави. На даному етапі виникає необхідність інвестування в курортну галузь

В контексті підготовки країни до Євро-2012 для української туристичної індустрії є шанс активного виходу на більшість ринків масового туризму у країнах Європи та стимул для покращення якості послуг на всіх рівнях.

З цією метою вже впроваджена нова система категоризації готелів, іде формування національної мережі центрів туристичної інформації, подальший розвиток дитячого, молодіжного та культурно-пізнавального туризму через запровадження культурно-пізнавальних подорожей та тематичних екскурсій, розробки нових механізмів організації активного та різноманітного відпочинку засобами туризму та краєзнавства. [2,с.11]

Стабільний розвиток туристичної індустрії можливий на умовах співробітництва держави та бізнесу. Це необхідно для розробки та реалізації програм, які будуть урахувати специфіку туристичної галузі. За оцінками міжнародної консалтингової McKinsey & Company для забезпечення стійкого росту ВВП на фоні багатьох проблем, які стоять перед Україною, в першу чергу необхідно розвивати ті галузі економіки, які мають значний потенціал росту. Однією з таких галузей виступає туристична індустрія. Для цього необхідно створити сприятливі умови для ведення бізнесу, стимулювання конкуренції, залучення інвестицій та упровадження передового зарубіжного досвіду, усунення адміністративних бар'єрів, підвищення мобільності трудових ресурсів, розвиток співробітництва держави та бізнесу. [12]

РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ РОЗВИТКУ ГІРСЬКОЛИЖНОГО ТУРИЗМУ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

2.1. Особливості розвитку гірськолижного туризму в Україні

Використання природно-кліматичних рекреаційно-туристичних ресурсів обумовлюється специфікою їх функціонального призначення. Саме вона і визначає пріоритетний профіль туристично-рекреаційного освоєння окремих територій, районів та місцевостей. Але якщо на рівні функціонального призначення тих чи інших ресурсів можна провести більш-менш чітку межу між субгалузями рекреаційної сфери (туризм, відпочинок, спорт, санаторно-курортне лікування тощо), то при вивченні просторової організації природно-ресурсного потенціалу необхідний саме комплексний підхід. Тому і рекреаційно-туристична придатність різнорангових регіональних утворень фактично не буває монофункціональною: всі вони певною мірою можуть задовольняти потреби у туристичних послугах чи санаторно-курортному оздоровленні.

Реалізація розвитку туристичної індустрії в умовах ринку можлива при наявності чотирьох основних складових:

- капіталу;
- технології;
- кадрів;
- туристичних ресурсів.

Це означає, що недостатньо, маючи капітал, придбати технологію, найняти працівників і почати займатися туризмом. Для цього необхідно визначити місце, де є туристично-рекреаційні ресурси, четверта складова - туристичні ресурси - є найбільш дешевою, то в цілому це визначає високу рентабельність туристичної діяльності. Якщо ж туризм пов'язаний із створенням туристичного ресурсу (а не із споживанням готового), то собівартість туристичного продукту різко зростає.

Під рекреаційно-туристичними ресурсами в широкому розумінні цього терміну маються на увазі такі [25]:

- економічні;
- природні;
- кліматичні;
- культурно-історичні;
- трудові;
- фінансові;
- соціальні;
- виробничі.

Під туристичними ресурсами розуміють сукупність природних та штучно створених людиною об'єктів, придатних для створення туристичного продукту. Як правило, туристичні ресурси визначають формування туристичної діяльності в тому чи іншому регіоні. Наприклад, основними критеріями, які визначають придатність території для санаторно-курортного лікування, є наявність родовищ лікувальних мінеральних вод, озокериту, сприятливі кліматичні умови, екологічно чисте природне середовище. При цьому чим більші запаси лікувальних ресурсів, вища їх лікувальна ефективність, тим вищу цінність мають рекреаційні території. Як правило, такі території невеликі за площею, обмежуються границями населеного пункту, в якому розташовані бальнеологічні ресурси.

Туристичні ресурси мають такі основні властивості:

- привабливість;
- кліматичну привабливість;
- доступність;
- ступінь вивченості;
- екскурсійна значимість;
- пейзажні та відеоєкологічні характеристики;
- соціально-демографічний стан;
- природничі запаси;

- спосіб використання тощо.

Дані ресурси використовуються в оздоровчих, туристичних, спортивних та пізнавальних цілях. Наприклад, у Карпатському регіоні є ресурси для спортивного виду рекреаційної діяльності. Це стосується гірськолижного, туристичного, мисливського, спелеологічного підвидів.

Природний потенціал України складають узбережжя Чорного, Азовського морів, гори, водні (понад 70 тис. річок, більш як 3 тис. природних озер і 22 тис. штучних водоймищ), лісові, рослинні та тваринні ресурси. На їх основі створено 11 національних природних парків, 15 державних заповідників, заказники, дендропарки, пам'ятники садово-паркового мистецтва, які належать до природоохоронних територій. Родовища лікувальних грязей, а також мінеральних і радонових вод входять до рекреаційного потенціалу нашої країни, який має не тільки внутрішнє, але й міжнародне значення [43].

Гори розташовані на території 4 областей України: Львівської, Закарпатської, Івано-Франківської і Чернівецький. Регіон також умовно поділяється на 2 частини - Прикарпаття і Закарпаття. Прикарпаття - це Івано-Франківська і Чернівецька області, Закарпаття - Закарпатська область. Частина Львівської області також розташована на території гір (південна частина). Гори невисокі, вулканічного походження, середньою висотою близько 1200-1400 метрів. Найвища точка знаходиться в районі села Ясиня і Яблуниця - гора Говерла - 2061 м. Поруч розташовані всі двухтисячники Українських Карпат - Петрос, Хом'як, Поп-Іван.

Гірські вершини покриті снігом близько 5 місяців протягом року. Практично в будь-якому регіоні є місця для катання на лижах - лижні бази, санаторії звичайно розташовані в місцях, придатних для катання на лижах і сноубордах.

В Україні, на сьогодні, функціонують чотири основні гірськолижні курорти, це – Буковель, Яблуниця, Славсько та Драгобарт.

Буковель. У 30 км від Яремче й у 100 км від Івано-Франківська, на висоті 900 м над рівнем моря, у селі Поляниця Закарпатської області знаходиться туристичний комплекс "Буковель". Саме тут, більш ніж будь-де, збереглися первозданна краса, природна гармонія і багатства землі. Назва його походить від однойменної гори висотою 1129 м., у підніжжя якої і розташувався цей гірськолижний курорт.

Сніг тут випадає рано й у великій кількості. На території комплексу діють бугельні і крісельні підйомники. До послуг відпочиваючих пункти прокату гірськолижного устаткування (гірські лижі, бігові лижі, сноуборди), лижна школа, де висококваліфіковані інструктори розробляють індивідуальну програму навчання, працює дитяча лижна школа й інструктори по сноубордингу.

Завдяки вдалому розташуванню й унікальним кліматичним умовам, сніг у Буковелі випадає рано й у великій кількості, що в сполученні з раціональною й ефективною роботою по снігонапиленню і підготовці трас забезпечує прекрасне сніжне покриття, що зберігається з листопада до середини травня. Висвітлення схилів дозволяє кататися у вечірній час. Лижні траси проходять на спеціально підготовлених схилах із трав'яною основою.

Стан погоди і сніжного покриття на трасах "Буковеля" можна побачити в режимі on-line за допомогою веб-камер, установлених на схилах.

Перепад висот - 488 м, довжина трас - 20 км. (95% трас зі снігогенеруючим устаткуванням). Усі траси доглянуті і пов'язані між собою, сама довга траса - 4500 м;

Кількість підйомників - 7 канатних доріг (два бугелі, один 2-крісельний, три 4-крісельних, один 3-крісельний) і 5 мультиліфтів.

Відпочинок на гірськолижному курорті "Буковель" корисний для людей будь-якого віку. Клімат Українських Карпат, чисте повітря, джерельна вода, пейзажі, що радують око в будь-який час року, позитивно впливають на всі системи організму.

Яблуниця. Яблуниця - знаходиться практично на границі Івано-Франківської і Закарпатської областей, недалеко від знаменитого Яблунецького перевалу. Відстань до районного центра м. Яремче - близько 30 км.

Яблуниця - найвідоміший гірськолижний центр Івано-Франківської області. Там знаходиться 10 бугельних підйомників, довжиною від 100 до 1100 м. (з них 2 у самому селі і 2 безпосередньо на перевалі). Траси різного рівня складності. Дуже зручний під'їзд до трас.

Славське. Перша письмова згадка про Славське датується 1483 роком. Назву селища пов'язують з річкою Славкою, або «славними» дружинниками князя Святослава, вбитим у 1015 р. братом Святополком. Могила Святослава знаходиться поруч зі Славським, над річкою Опір. Ця річка отримала назву після героїчного опору дружинників Захара Беркута татаро-монгольській орді Батия в 1241 р. Могила Захара Беркута знаходиться на вершині гори в с. Тухля близько Славського.

Історія розвитку відпочинкового туризму та гірських видів лижного спорту в районі Славських Карпат почалася досить давно, ще в XVIII ст., коли Галичина входила до складу Австро-Угорської Імперії. Продані графом Потоцьким іншому графові Євгену Кінському - сколівські землі разом з усією Тухольщиною перейшли тоді до рук нових підприємців - Гределя І Шмідта. Спритні ділки влаштували тут пансіонати: мальовничі місця, лагідний клімат скликали сюди на забави вельможне панство. Зубожілі верховинці у пошуках кращої долі виїжджали за океан, а фірми гределів наживали тисячі римських за обслуговування багатих туристів тут будуються готелі, кліматотерапевтична станція, трамплін.

Сьогоднішнє Славське має курортний статус. На його території площею 64 кв. км мешкає 3,7 тис. населення, розташовано 25 туристичних баз та баз відпочинку. Взимку Славське - це просто рай для лижників Славське - один із самих популярних гірськолижних курортів українських

Карпат. У Славському прокладено кілька гірськолижних трас європейського значення, функціонують крісельні і бугельні підйомники.

Для гірськолижного відпочинку використовуються гори Тростян, Погар, Менчул і Політехнік. Гора Тростян, висотою близько 1236 м, по складності гірськолижних трас цілком може суперничати з відомими Альпійськими горами. Гора Тростян знаходиться на відстані 2 км від центра села Славске. До нижньої станції крісельної дороги, довжиною 2750 м., туристи можуть доїхати на таксі.

Гора Політехнік розташована при в'їзді в Славске. Ухил гори, довжиною від 600 до 1000 м., шириною - 100-150 м., з перепадом висот - 150-200 м., досить пологість, без різких перепадів. До послуг аматорів-гірськолижників - два бугельних підйомники довжиною 600 і 1000 м. чеського виробництва.

Драгобрат. Сама високогірна лижна база Українських Карпат, розташована на висоті 1400 м над рівнем моря, на стику хвойних лісів і альпійської зони, у підніжжя гори Стіг (1707 м над рівнем моря) і гірського масиву Близнеця (1883 м над рівнем моря). Підковоподібне розташування гір Свідивецького Хребта створює унікальний природний феномен садиби "Драгобрат" - наявність стабільного сніжного покриву з листопада по травень місяць. Протягом останніх 30 років відсутність снігу, навіть теплими малосніжними зимами, у садібі Драгобрат не спостерігалася.

Відпочинок на Драгобраті - це сучасний готель (74 місця) і два котеджі (по 29 місць) прямо на схилі, поруч з якими знаходяться два ресторани, фінська сауна, відкрите кафе "Курятня".

На Драгобраті буде цікаво лижнику з будь-яким рівнем кваліфікації. Наявність цілини і великого сніжного покриву (до 5 метрів) роблять Драгобрат райським місцем для сноубордистів. До послуг відпочиваючих три підйомники з трасами від 500 м (дитяча) до 2500 м. Загальна довжина трас - більш 9 км. У червні і першій половині липня можливе катання на сніжниках

довжиною до 500 метрів. Траси готуються ратраками. Працюють освітлені траси.

На базі є прокат гірськолижного спорядження і сноубордів, камера схову, інструктора, ігровий зал, дискотека-кінозал, сауна, ресторани і колиба, польоти на пароплані.

Курорт постійно розвивається. У найближчих планах інвесторів - будівля готельно-рекреаційного комплексу на 100-150 місць, розвиток мережі сервісного обслуговування, спорудження підвісної канатно-крісельної чи каabinної дороги.

Комплекс розташований: Закарпатська область, Раховський район, сел. Ясиня, Урочище "Драгобрат".

2.2. Досвід організації гірськолижних курортів у Західній Європі

Туризм - діяльність, яка найчастіше асоціюється з відпочинком, дозвіллям, спортом і спілкуванням з культурою і природою.

Після п'ятдесяти років феноменального зростання туристська індустрія стала більш комплексною і складною. В даний час вона досягла такого етапу, на якому потрібно активізувати дослідження традиційних та нових сегментів ринку, споживчих переваг. Важливим завданням є туристичне районування території, так як її вирішення дозволить з найбільшою ефективністю, не на шкоду іншим економічним галузям, а також при мінімальному впливі на природу використовувати певні території для відпочинку людей і розвитку їх культури.

Традиційно за найбільшу територіальну одиницю береться регіон. В даний час основним туристичним регіоном світу є Західна Європа. На початку 60-х років частка даного району у світових туристичних потоках перевищувала вже 60%, а до початку 90-х років, незважаючи на конкуренцію з боку США, Австралії, багатьох країн, що розвиваються, вона піднялася до

65-70%. Європейський туристичний бум, що триває вже багато десятиліть, можна пояснити кількома причинами:

1. Велика кількість різноманітних районів зі сприятливими умовами для відпочинку, лікування, організації екскурсії і подорожей;
2. Географічна близькість європейських країн один від одного;
3. Високий рівень життя основної маси населення;
4. Розвинута мережа транспортних ліній і комунікацій;
5. Велике зосередження історичних, культурних і природних пам'яток на порівняно невеликій території;
6. Висока щільність міського населення;
7. Високий рівень індустрії туризму, великий досвід його організації.

За кількістю іноземних туристів в регіоні лідирує «велика трійка» країн у складі Франції, Італії, Іспанії. «Другий ешелон» утворюють, Австрія, Великобританія, Німеччина, Швейцарія, третій - інші країни. В якості головних постачальників іноземних туристів виступають країни середньої та північної Європи, тоді як в країнах південної Європи приплив туристів значно перевищує їх відтік. Саме в цих країнах доходи від міжнародного туризму особливо великі.

Аналіз усередині європейських туристичних зв'язків, показав, що серед них переважають зв'язки між країнами. У наші дні, щонайменше, 2 / 3 іноземних туристів у Європі - це туристи з сусідніх і довколишніх країн.

Стійкі туристські потоки призвели до поступового формування в межах Західної Європи досить чітко виражених туристично-рекреаційних районів, де спеціалізація на туристських функціях є або визначальною, або однієї з важливих. При їх класифікації зазвичай використовується підрозділ на райони морського, гірського, і річкового туризму. У рамках даної роботи нас насамперед цікавить розвиток гірськолижного туризму, тому зупинимося докладніше на характеристиці основних гірських районів Західної Європи.

Основні гірські регіони Західної Європи

Найзначніші райони гірського туризму Західної Європи - це Альпи і Піренеї. Розглянемо особливості цих гірських систем.

Піренеї - гірська система в Іспанії, Франції та Андоррі, між Біскайською затокою і Середземним морем. Площа 3300 км², довжина 450 км, ширина від 20 до 110 км, вища точка - пік Ането (3404 м).

Піренеї відомі чудовими парками природи, красивими населеними пунктами і озерами. Самі гори формують природний кордон між Францією та Іспанією (на французькій стороні Піренеї досягають 3298 м - гора Пік-де-Вінемаль, на іспанській - 3404 м, пік Ането). Тут дуже популярний пішохідний, велосипедний та річковий туризм. Взимку хороше катання на гірських лижах і сноубордах. Незаймана природа сприяє розвитку широкої мережі центрів рекреації та оздоровлення, де застосовується гідротерапія та лікування чистим гірським повітрям.

Піренейські гори можна розділити на Східні, Центральні і Західні Піренеї, причому Західні Піренеї найбільш низькі, і гірські вершини в них досягають висоти всього 1000 - 1300 м, тоді як Східні Піренеї мають середню висоту в 2000 - 2300 м, а в Центральних середня висота піднімається навіть до 2500 м. Найвищі вершини підносяться на 3000 - 3400 м над рівнем моря.

Східні Піренеї, розташовані в регіоні Каталонії відомі своїми високогірними долинами і крутими схилами. Більшість курортів розташовано в районі Леріди - Жирони. Це - Вальтер 2000, масел, Ла-Моліна, Валь-де-Нурія та ін Траси загальною довжиною 374 км (від 7 до 77 км), перепад висот 1500-2750м, 114 підйомника.

У Центральних Піренеях (Арагонські Піренеї) - найвищі гори і перепади висот. Тут працюють станції: Канданчу, Астун, Формігаль, Пантікосо, Серлер. Траси загальною протяжністю 345 км, перепад висот 1500-2630 м, 133 підйомника.

Західні Піренеї в області Наварри не мають гірськолижних курортів, вони відомі пологими схилами і чудовими лісами.

У гірській системі Піренеїв немає величезних сніжних і крижаних полів, які зустрічаються в Альпах. Льодовики (глетчери) знаходяться тільки в Центральних Піренеях і найбільш великі на північному їх схилі; при цьому льодовики Піреней не зливаються в такі маси, як Альпійські, але відокремлюються один від одного більш-менш значними проміжками.

Довжина ланцюга Піренейських гір складає лише трохи більше третини довжини Альпійських гір, і щодо ширини Піреней багато поступаються Альпам; при цьому, за деякими виключеннями, майже всі долини в Піренеях - поперечні; що ж стосується висоти, то вони ще можуть посперечатися з Альпами, хоча їх найвища точка лежить нижче головної вершини Альп.

У неконкурентне перше місце займають Альпи. - Найбільша гірська система Європи, власне ядро цієї частини світу. Вона займає площу приблизно в 300 тис. км².

Подібно Кавказу і Піренеям, Альпи являють гірську систему, але в той час як Кавказ складається тільки з небагатьох паралельних хребтів з прилеглими до нього плоскогір'ями, а Піреней - з двох, в середині перехрещуються, - Альпи являють складну систему гірських височин і кряжів, що утворюють зигзагоподібну ламану лінію і розсіяних цілою масою широких поздовжніх і глибоких поперечних долин. По висоті Альпи поділяються на: передгір'я, більшою частиною лісисті кряжі 800-1800 м; Середні Альпи, 1800-2400 м, частиною скелясті, частиною вкриті рослинністю, та Вищі Альпи, більше 2400 м, стрімкі голі скелі, де-не-де бідно одягнені листям і альпійськими травами або ж великі снігові глетчери і поля. Середня висота гребеня Вищих Альп дорівнює 2000-2400 м.

Щорічно Альпи відвідують від 80 до 150 млн. чоловік. Туристичне освоєння Альп почалося ще в першій половині 19 століття і з тих пір швидко розширювалося.

Нині Альпи - типовий район цілорічного туризму: на висоті до 500м переважає піший туризм, від 1000 до 2000 м - гірськолижний, а від 2000 до

3000 м - гірськолижний спорт і альпінізм. Розвитку в Альпах міжнародного туризму сприяє і їх вигідне транспортно-географічне положення. Якщо умовно вважати порогом транспортної доступності місць масового туризму таку відстань, яку можна подолати за 12 годин їзди на автомобілі, то Альпи виявляються доступними для жителів великих промислово-міських агломерацій більшості країн зарубіжної Європи.

Матеріально-технічна база туризму в Альпах також досягла дуже високого рівня. Загальна кількість місць для розміщення оцінюється тут приблизно в 3 млн. Функціонують 40 тис. канатних доріг і підйомників, 120 тис. км гірськолижних трас, незліченна кількість туристських стежок. Серед найвідоміших гірничо-спортивних курортів району можна назвати такі, як Шамоні і Сен-Жерве у Франції, Давос у Швейцарії. Останнім часом тут набуває все більшого поширення сільський туризм. Основними туристськими країнами цього регіону були і залишаються Швейцарія, де доходи від туризму забезпечують 8% ВВП і Австрія (12%).

Середньовисотні гори центральної Європи, Судети, Карпати і Ріла-Родопи також є великим регіоном гірського туризму. Цей район відомий гірськолижними курортами міжнародного класу - такими як Оберхоф і Обервізенталь в Німеччині, Закопіне в Польщі, Штробске-Плесо в Словаччині, сінеянина і Зрадів в Румунії, Боровець і Пампорово в Болгарії. Регіон відомий також своїми цілющими, мінеральними джерелами і грязями, у яких виникли такі, наприклад, курорти як Баден-Баден, Бад-Ельшер та ін.

Гори східної і південно-східної Європи славляться своїми печерами (Мацоха, Постойка, Аггтелек, Магура). Вони також використовуються для гірськолижного спорту та альпінізму. Найбільш відвідуваний гірський район - Високі Татри, які розташовані на кордоні Польщі та Словаччини; тут щорічно буває не менше 7 - 8 млн. туристів.

Серед різних видів активного відпочинку гірськолижне катання більш за все залежить від природних умов. Першорядне значення має наявність протягом чотирьох - п'яти місяців на рік щільного сніжного покриву. Іншими

факторами, які визначають зручності і привабливість гірськолижного відпочинку, є висота місцевості, особливості рельєфу, погодні умови гірськолижного сезону, характер рослинності, відсутність лавинної і селевої небезпеки і, безумовно, різноманітність і унікальність ландшафтів.

Кількість снігових опадів залежить не тільки від висоти, але і від розташування району, близькості його до моря, спрямованості гірських хребтів, рослинності.

Там, де дмуть сильні вітри, сніг швидко твердне, утворюючи снігові дошки, покриті застругами. Такі умови часто зустрічаються на великих висотах в горах, а в місцях масового катання на крутих схилах сніг стає жорстким.

Від висоти залежить ступінь акліматизації - здатність організму пристосовуватися до нестачі кисню, а також деяким іншим особливостям високогір'я. Аж до висоти 2000 м над рівнем моря людина, якщо вона здорова, практично не має особливих труднощів - це «зона індиферентності». Тут пристосувальні реакції організму проходять непомітно. На висоті від 2000 до 4000 м реакції пристосування до умов гіпоксії (кисневої недостатності) проходять більш гостро. Однак резервні можливості середньої людини цілком достатні для пристосування. Це зона «повної компенсації». Фізичні навантаження на такій висоті будуть легше переноситися, якщо гірськолижник провів акліматизацію на меншій висоті (наприклад, катався на лижах на висоті 1500 - 2000 м) протягом трьох - п'яти днів. На висотах понад 4000 м акліматизація проходить ще складніше. Це вже зона «неповної компенсації», тобто неповного відновлення функцій організму. І тому катання вимагає особливого режиму, поступовості та поміркованості навантажень, пауз відпочинку. Порушення цих правил може викликати ознаки гірської хвороби, часто вимагає евакуації вниз.

При виборі схилів для катання звертають увагу на лавинну небезпеку, яка виникає не тільки від великої кількості снігових опадів та інших погодних умов, але і від крутизни схилів і характеру рослинності. Найбільше

число лавин характерно для незалесених схилів увігнутої форми з діапазоном крутизни від 25 до 50 °.

Дослідження природно-кліматичних умов у різних зарубіжних і вітчизняних гірськолижних районах показало, що найбільш популярні з них розташовані на висоті 1500 - 1800 м над рівнем моря, характеризуються помірно низькими температурами (середня температура січня мінус 5 - 6 ° С), тривалим сонячним освітленням (1900 - 2000 год на рік), великою кількістю снігу (у смузі освоєння до 3 м), розміщенням місць активного відпочинку поза лавинонебезпечних зон.

Найбільшою мірою цим параметрам відповідають гірськолижні курорти Західної Європи. Країни цього регіону випереджають світ і за кількістю зимових курортів, і за загальною протяжністю та оснащеності трас.

Привабливість того чи іншого гірськолижного центру в першу чергу пояснюється різноманітністю і довжиною трас катання на лижах. За ступенем складності виділяють наступні чотири типи трас, які маркуються на схилах різними кольорами:

легкі - зеленим,

середні - синім,

складні - червоним,

особливо складні - чорним.

Туристи на гірськолижних курортах повинні вибирати траси під силу. У цьому їм допомагають барвисті схеми трас, вивішені у лижних станцій канатних доріг.

У будь-якому гірськолижному комплексі виділяють в стороні від основних трас місця для катання новачків і дітей, які жартома називають “малечі”.

У сучасному уявленні траса - не просто схил гори, а складне технічне спорудження. Це спеціально підготовлені ділянки з певним профілем, що відповідають вимогам як гірськолижного спорту, так і масового катання і забезпечують можливість безпечних спусків. Найбільш жорсткі вимоги

пред'являють до спортивних трасах. Тому діапазон схилів, придатних для їх спорудження, більш обмежений, ніж для прокладки навчальних і туристських трас.

Найкращі траси відрізняються різноманітністю форм рельєфу, таких, як спади, ували, лощини, гребені, горби, контр-уклону.

При проектуванні траси враховують наявність постійного і по можливості більш однорідного снігового покриття, висоту місцевості, панівні вітри, експозицію схилів. Трасу прокладають по схилах різної крутизни плавною звивистою стрічкою. Складні ділянки чергуються з простими, круті - з пологими, на яких лижник міг би трохи перепочити. Ширину полотна траси встановлюють у суворій відповідності з рельєфом, з урахуванням небезпечних місць і перешкод.

Пропускна здатність трас обумовлює продуктивність канатних доріг гірського району, що в кінцевому рахунку зумовлює місткість гірськолижного центру. Так, згідно з прийнятими у світовій практиці вимогам, готельний житловий фонд гірськолижного центру не повинен перевищувати більш ніж на 25% ємність всіх діючих трас і схилів, що обслуговуються підйомниками.

У розвинених гірськолижних районах, наприклад в Альпах, пропускна здатність нижніх станцій канатних доріг в 3 - 5 разів перевершує число що знаходяться тут гірськолижників (виходячи з кількості спальних місць для відпочиваючих в даній місцевості). Це означає, що всі гірськолижники можуть бути підняті на верх трас, витративши на очікування в чергах максимум 20 хв.

На жаль, помилки у визначенні місць та порядку будівництва гірськолижних центрів в нашій країні призвели до того, що любителі гірських лиж змушені іноді годину-дві чекати своєї черги, перш ніж піднятися на гірськолижні траси.

Гірськолижні траси обладнають маркувальними знаками: вказівними, попереджувальними і заборонними. Знаки на трасах встановлюють з

урахуванням часу, необхідного лижникові для осмислювання інформації та виконання потрібних дій (звичайно за 25 - 50 м до небезпечного місця), там, де цього вимагає обстановка. Розміщують знаки таким чином, щоб виключити випадки наїзду на них та травмування лижників. Маркування - один з найбільш простих і разом з тим вкрай необхідних видів благоустрою території, який є показником рівня культури обслуговування в гірськолижному комплексі.

Представники великих туроператорів стверджують, що з кожним роком продовжує рости попит на хороші альпійські курорти, насамперед австрійські, французькі, швейцарські та італійські.

Експерти ринку відзначають, що гірськолижні туристи стали дуже грамотними, і чітко розуміють, що їм потрібно. Ціна вже не є головним визначальним фактором. Для гірськолижників найбільш суттєвим критерієм є різноманіття трас, їх висота, кількість підйомників і їх сучасність. Тільки після цього туристи звертають увагу на категорію готелю та наданий сервіс.

Гірські лижі - найбільш розвинена і масова галузь туризму в Австрії, що цілком логічно: дві третини території країни займають Альпи. У країні 71 гірськолижний регіон, 800 курортів - майже всі гірські населені пункти.

Гірськолижні курорти Австрії – чотири з них (льодовики Капрун, Штубай, Пітцдаль, Туксер) дозволяють кататися цілий рік, на інших сезон триває з листопада-грудня до квітня-травня. Марковано і обслуговується понад 22 000 км трас. Більшість підйомників нові, всі траси ретельно доглянуті.

Щоб мати право з року в рік називатися гірськолижним напрямком № 1, Австрія щороку відкриває нові лижні траси, об'єднує гірськолижні регіони, безперервно оновлює технічне оснащення підйомників, пропонує все більш гнучкі ціни на скі-пас, з'являються нові авіамаршрути, вдосконалюється сервіс.

На курортах Австрії пропонуються траси для лижників будь-якої підготовки: від новачків до професіоналів. Всі траси чудово обладнані,

інфраструктура продумана, хороша служба відстеження сходу лавин. Для розваги туристів на курорти запрошують кращих шоуменів, в горах влаштовують грандіозні шоу і джазові фестивалі.

Долина Пітцдаль. Один з найбільш високогірних регіонів катання в Австрії. Найвища точка катання лежить на горі Вільдшпітце на висоті 3440 м. Пітцдаль доступний для любителів зимового спорту з середини вересня по травень. На самому льодовику прокладені 14 км легких, 27 км середніх і 7 км важких трас. У долині три гірськолижні регіони - Хохцайгер, Ріффлзе і сам Пітцдальській льодовик, в безпосередній близькості від них знаходиться гірськолижний регіон Імст. В усіх чотирьох регіонах діє єдиний скі-пас.

На Пітцдальській льодовик, до вершини Хінтерен Брунненкогель (3440 м), лижники добираються на швидкісному тунельному фунікулері «Піцтекспресс», а потім на фунікулері «Піцтпанорамабан» - самому швидкому в Австрії. На льодовику катаються переважно любителі екстремального спорту - сноубордери і фрістайлери, для них побудовані халф-пайп (90 м) і фан-парк.

Тірольський Арльберг. Це перевал (1300-2811 м), який з'єднує Тіроль і Форарльберг. У всьому регіоні катання знадобиться тільки один абонемент на підйомники - Arlberg-Card, який дає можливість скористатися 85 підйомниками, щоб потім спуститися в долину по трасах загальною протяжністю 276 км.

У Арльберге п'ять курортів - Лех, Цюрс, Штубен, Санкт-Крістоф і Санкт-Антон-ам-Арльберг. Безкоштовні автобуси курсують як в кожному курортному містечку, так і між ними. Крім катання на лижах у Арльберге можна зайнятися керлінгом, картингом по льоду, спуститися з гір на санках, зайнятися біговими лижами, покататися в упряжках.

У Арльберге лижникам пропонується випробувати себе в рідкісному вигляді гірськолижного спорту - heliskiing, коли лижників в гори у супроводі інструктора доставляє вертоліт.

У готельній базі Арльберг є все - від затишних апартаментів і пансіонів до готелів вищої категорії, традиційні альпійські хатини, першокласні гірськолижні школи і догляд за дітьми, ресторани екстракласу. У готелі Arlberg Hospiz 5 * зупинялися принц Чарльз і принцеса Кароліна (Монако), В. В. Путін, Б. Беккер та ін.

Свою стратегію Арльберг засновує на постійні інвестиції в поліпшення якості туристичних пропозицій, починаючи від готельного сервісу і закінчуючи удосконаленням підйомників.

Зальцбургський край. У Зальцбургському краю 25 великих гірськолижних регіонів, більше 100 центрів зимового спорту. Тут прокладено 1800 км гірськолижних трас з повною гарантією снігу, для любителів рівнинних лиж - 2200 км підготовленої лижні, для сноубордерів влаштовані фан-парки і халф-пайпи.

Долина Гастайнерталь у підніжжя гір Хое Тауерн - один з найбільших і найкрасивіших гірськолижних регіонів Зальцбургського краю - справжня здравниця цієї федеральної землі. Тут з гірських надр б'ють цілющі джерела, а в товщі гір обладнані радонові лікувальні штольні. У Гастайнерталь три регіони гірськолижного катання - Бад Гастайн, Бад Хофгастайн і Дорфгастайн. Тут загалом 48 канатних підйомників і ліфтів і 200 км найкрасивіших трас регіону. У долині Гастайнерталь більше 100 км маршрутів для зимових походів. Пропонуються прогулянки на санях, снігоступах, ледолазаніє у супроводі інструктора. Після катання на лижах можна відвідати нові Скельні і Альпійські терми, де пропонуються сучасні процедури в області велнес та релаксації.

Зальбах - Хинтерглемм – Леоганг. Це один з найбільших взаємопов'язаних гірськолижних регіонів Австрії. Тут 200 км підготовлених трас і 55 підйомників. У регіоні йде інтенсивна заміна крісельних підйомників на гондольні, а також модернізація самих крісельних.

У регіоні, в якому взимку проживає всього 2970 жителів, взимку 2005/06 року побували понад 25 тис. туристів. У регіоні налічується понад 17,5 тис. місць розміщення в готелях всіх категорій.

Нижня Австрія. Земмерінг - один з найвідоміших курортів в Австрії з можливостями бальнеологічного лікування. Цей курорт - також відомий гірськолижний центр Нижньої Австрії. Він розташований на висоті 1000 м. Центр гірськолижного спорту - це вершина Хіршенкогель (1360 м). Тут 6 гірськолижних трас, два крісельних і три бугельних підйомника. Для любителів бігових лиж прокладено 20 км лижні, яка веде до панорамної лижної траси довжиною в 90 км. Каток, санна траса, прогулянки та катання в санних упряжках додають відпочинку завершеність.

Одна з особливостей Австрії - наявність міжнародних зон катання: Ішгль - катання в Швейцарському Самнауне; Нассфельд - катання в Італії; Зеефельд - катання в німецькому Гарміш-Партенкірхені. Об'єднане катання дає курорту перевагу перед багатьма іншими гірськолижними курортами Західної Європи.

Особливості розвитку гірськолижного туризму Італії.

Зимові курорти найвищого рівня, розвинена інфраструктура роблять Італію одним з головних гірськолижних напрямків у світі. У країні найдовша ланцюг альпійських гір у Європі. Вона тягнеться уздовж кордону з Францією, Швейцарією, Австрією та Словенією. Можливості зимового відпочинку в країні активно розвиваються: вводяться в експлуатацію нові підйомники, будуються сучасні готелі, розширюється інфраструктура обслуговування. У 2005 р. в Борміо (Ломбардія) відбувся чемпіонат світу по гірським лижам, а в лютому 2006 р. в Турині пройшли зимові Олімпійські ігри. Тут у цілому близько 3300 км обладнаних лижних трас і майже 4,5 тис. підйомників.

До найбільш відомих гірськолижних областей відносять: Валле д'Аоста, П'ємонт, Венето, Ломбардія, Трентіно-Альто-Адідже і ін. Лижні бази обладнані на найвищому масиві Апеннін в Гран-Сассо.

Тут 28 станцій з сучасними спортивними спорудами і розвиненою системою швидкісних підйомників. У розпорядженні туристів - 1200 км лижних трас, з них 878 км гірськолижних спусків, 166 підйомників, 300 км бігової лижні, більше 1200 інструкторів, 185 альпійських провідників, понад 100 гірських баз. З кожної станції можна добратися до маршрутів будь-якого рівня складності. Тут доступні як гірські і бігові лижі, так і багато іншого, наприклад прогулянки на снігоступах, сходження на льодовики, лижний альпінізм, катання на гірських велосипедах по снігу, польоти на повітряній кулі. Тут практикується «кайтскінг» - віндсерфінг на лижах, де замість вітрила повітряний змій.

Хотілося б відзначити самий високогірний італійський курорт - Червінія. Рідко де ще в Європі вдасться піднятися на підйомнику над хмарами, потім проїхати через них, виїхати і кататися вже під ними. Зима тут дуже сонячна, сніг лежить з грудня до кінця травня. Влітку можна кататися на льодовиках.

«Фішка» Валле д'Аости - можливість катання за кордоном, у Швейцарії і Франції, завдяки інтернаціональному абонементу, що з'єднує курорти цих країн. Відпочинок тут обходиться значно дорожче, ніж на інших курортах Італії.

Доломітові Альпи. Доломітові Альпи - дивовижно красиві гори. У гірських долинах розсипані затишні альпійські містечка з усіма благами цивілізації, що робить відпочинок тут комфортабельним і цікавим. Тут можна, не знімаючи лиж, прокотитися по трасах Валь-ді-Фасса, Валь-Гардена, Альта-Бадія і Араба - чотирьох найбільш відомих тутешніх курортів, складових знаменитої «кругосветки» Села-Ронда. Кататися можна як за годинниковою, так і проти годинникової стрілки.

Одним з найпопулярніших курортів Доломітових Альп вважається Валь-ді-фаса (на висоті - 1440-2550 м.) В долині можна виділити три основні зони катання. Перша з них охоплює містечка Канацеї, Кампітелло, Альба і Співу, складаючи частину знаменитої «кругосветки» Села-Ронда. Це

найпрестижніша і жвава частина курорту. Друга частина пропонує катання в трьох долинах: Альпа-ді-Лузія, Пассо-Сан-Пеллегріно і Фалькаде. Третя зона катання включає в себе курортні містечка Поцца, Віго і Пера-ді-Фасса.

Можливості катання. Тут близько 220 км трас (більшість «червоні»). 81 підйомник (пропускна здатність - 64 тис. чол. / Год), серед них 10 гондольного типу, 28 крісельних і 21 бугельний. Сезон триває з початку грудня до кінця квітня, а 560 снігових гармат забезпечують сніг в рідкісні відлиги.

Майже всі гірськолижні курорти Італії пропонують катання на бігових лижах, прогулянки на снігоступах, закриті спортивні центри, а «родзинка» гірськолижного курорту Борміо - термальні басейни. На деяких курортах можна поєднувати катання в двох країнах. Самий високогірний курорт Червінія дає можливість випробувати траси сусіднього Церматта (Швейцарія).

Швейцарія - батьківщина гірськолижного спорту. Найдорожча держава Європи, центр світового туризму і відпочинку еліти європейського суспільства, оазис стабільності і нейтралітету, країна з найнижчим рівнем інфляції та безробіття, надійними банками, високим доходом на душу населення, третім за величиною золотим запасом. Це вражає розмаїття традицій, мов, культури і природного ландшафту: пишність гір, міць льодовикових масивів, засніжені долини, що захоплюють дух краси Альпійських гір.

Швейцарія традиційно асоціюється з туризмом. Туристські можливості цієї маленької країни, що дорівнює за площею московської області, унікальні. Швейцарію щорічно відвідують понад 7 млн. іноземних туристів. Гори займають значну частину території країни, а доглянуті гірськолижні центри вважаються одними з кращих у світі. У Швейцарії прекрасні умови для катання, чудова інфраструктура, високий сервіс, давні традиції. У країні понад 200 гірськолижних курортів, з них 29 - на висоті понад 2800 м. Це мальовничі альпійські пейзажі, 47 гірських вершин вище 4000 метрів над

рівнем моря, близько 2500 км підготовлених трас різного ступеня складності, величезна кількість схилів і крутих вертикальних спусків. Тут 34 зубчастих вокзали, 50 фунікулерів, близько 600 підвісних доріг та 1200 зимових підйомників.

На гірськолижних курортах Швейцарії представлене все розмаїття трас. Від найпростіших (зелених) до самих складних і екстремальних (чорних). А ще на гірськолижних курортах Швейцарії найкращі школи та відмінні розваги *adiv-ski*.

Гірськолижні курорти Швейцарії – найбільш відомі курорти: Церматт, Вербье, Саас-Фе, Кран-Монтана, Лейкербад, Порт дю Солей, Шампері, Вейзона, Молезон і Віллар / Гріон - Ле Дьяблере. Перші п'ять утворюють гірськолижний регіон Маттерхорн, а два останніх часто включають в регіон Женевського озера На сході країни в самому великому кантоні Граубюнден знаходяться знамениті Санкт-Морітц, Давос і поки менш відомі Ароза, Флімс, Лакс, Клостерс. У центральних районах Швейцарії виділяються курорти Енгельберг і Андерматт. На північному сході в районі озера Бодензеє починається область катання Обертоггенбург - Браунвальду - Ельма. У районі Бернський Оберланд розташовані популярні регіони катання: Адельбодені і Ленк - у центрі, Гріндеевальд, Венген, Мюррен - на сході, Гштаад - на заході.

У Швейцарії до послуг туристів - самі різні форми дозвілля, цікаві екскурсійні програми по країні, наприклад в Женеву і Цюріх, Монтре, а також комбіновані тури (Франція, Австрія, Італія).

Всі курорти Швейцарії мають зручне сполучення з аеропортами Цюріха і Женеві.

Гірське розташування курортів визначає і види програм, пропонованих туристам. У них включені: поїздки по гірській залізниці, сонячні ванни на льодовику, катання на гірських лижах і собачих упряжках, санні траси, оздоровчі термальні центри та унікальні зони відпочинку і розваг. У Швейцарських Альпах проводяться всесвітні фестивалі льодових скульптур

та престижні міжнародні змагання зі слалому і швидкісного спуску, змагання з бігових лиж і міжнародні кубки з хокею.

Відпочинок в Швейцарії досить дорогий, однак застосування різноманітних знижок дозволяє значно знизити витрати на переміщення туристів. Швейцарські туроператори організують спеціальні пільгові програми.

На жаль, в рамках невеликого обсягу даної роботи ми не можемо охарактеризувати всі туристичні центри Швейцарії, але в якості прикладу для розгляду можна взяти один з найстаріших гірськолижних курортів - Церматт.

Цей самий південний і за статистикою, найбільш популярний зимовий курорт Швейцарії входить до десятки кращих у світі. Його символіка - пік Маттерхорн. У Церматті дозволено пересуватися тільки на електромобілях і в кінних візках. Курорт розташований у верхів'ях долини Вісп, в оточенні вершин Головного Альпійського хребта. «За горою» - італійський зимовий курортний регіон Брой-Червінья/Вальтурнанш.

У Церматті три об'єднані зони катання. Одна з найбільш складних - Трифтьї - розташована на північних схилах хребта Штокхорн. У південному секторі - найвища в Альпах станція Кляйн Маттерхорн (3883 м). Звідси можна спуститися до Італії і покататися на знаменитих трасах Червінії. На льодовику Тесту Гріджіо (3820 м) можна кататися на гірських лижах та сноуборді і влітку (20 км трас). До послуг гірськолижників понад 170 інструкторів.

У Церматті 194 км маркованих трас (17,5 км «синіх», 106 км «червоних», 70,5 км «чорних») та 34 підйомника включаючи підземний фунікулер. Тут практично немає черг на підйом. На курорті також прокладено близько 10 км бігових трас, 4 км - для тобоггана, є два халф-пайпа, три сноупарку.

Для розміщення тут близько 120 готелів, 1200 апартаментів, здатних прийняти одночасно більше 12500 чоловік. Примітна група сімейних готелів Seiler: Mont Cervin Palace & Residence (1851 р.) вважається найрозкішнішою в

Церматті, про Monte Rosa 4 * говорять як про готель, з якого почався готельний бізнес на курорті, в Nicoletta є дитячий садок Nico Kids Club, безкоштовний для гостей, що проживають в будь-якому з готелів Seiler, а з вікон Riffelalp Resort 5 * відкривається приголомшлива панорама Альп, адже готель знаходиться на висоті 2222 м.

На курорті близько 170 ресторанів і барів, з десяток дискотек, казино. Можна відвідати Альпійський музей, спортивний комплекс з басейнами, саунами та іншими радощами життя.

Гірськолижні курорти Франції

Франція світовий лідер і за кількістю курортів (їх понад 400), і за загальною протяжністю та оснащеності трас, - у цій країні налічується більше 6 тис. км обладнаних схилів і понад 4 тис. фунікулерів і підйомників.

Стосовно до гірськолижної Франції дуже підходить слово «самий». Перш за все, це саме високогірне катання у Європі - до 3900 м. У Шамоні знаходиться найпротяжніший схил у світі (Біла Долина, довжиною 22 км). Тут найбільше курортів для любителів бігових лиж. Нарешті, у Франції розташований один з найпрестижніших і найдорожчих світових гірськолижних курортів - Куршевель.

Сучасні лижні курорти з'явилися у Франції в 50-і рр.. XX ст. Вони спочатку розраховані на лижників і побудовані не в долинах, а прямо на схилах по концепції *skis aux pieds* («катання від дверей»). Встати на лижі прямо біля входу в готель можна на курортах Куршевель, Валь Торенс, Ла План, Тінь, Аворія, Ліз Арк, Ле Дез Альп, Шамрусс, Ізола-2000 і ін.

Гірськолижна Франція територіально ділиться на п'ять областей: Альпи (Північні і Південні), Піренеї, Центральний масив, Юра і возг. З усіх Французьких курортів лідирують Альпи - тут розташовані найвідоміші і популярні місця.

Курорти областей Юра, возг і Центрального масиву, як правило, розраховані для спокійного сімейного відпочинку і легких прогулянок на бігових лижах.

Курорти Піренеїв, розташовані в 160 км на північ від Барселони, більш відомі, але також небагатолюдно. Кожен з них має в середньому по 30-40 лижних схилів, траси знаходяться на висотах до 2500 м. Відпочинок в Піренеях значно дешевше альпійського.

Французькі курорти можна розділити на традиційні та сучасні. Перші - це затишні гірські села зі старовинними будівлями з дерева та каменю в оточенні вікових лісів: Мерібель, Труа Вале (Три долини), Шамоні біля підніжжя Монблану, спортивний Валь д'Ізер, елегантний Межев.

Головні курорти Франції - Аворія / Морзін, Валь д'Ізер, Ла План, Ліз Арк, долини Труа Вале, Ле Дез Альп - мають, як правило, не менше 200 км лижних трас і 100 підйомників. Зазвичай вони об'єднуються в єдину систему фунікулерів з сусідніми лижними центрами і навіть долинами, наприклад Куршевель - Мерібель - Менуір - Валь Торенс, Валь д'Ізер - Тінь, Морзін-Аворія.

Кращі гірськолижні курорти Франції входять в систему Ski France International, яка включає в себе близько 40 зимових центрів. Ski France International надає підтримку турфірмам і туристам, випускає довідкову літературу по курортах.

На багатьох курортах Франції діють різні пільгові системи. Наприклад, спеціальні безкоштовні підйомники для новачків. Є багато пільг для сімейного та дитячого відпочинку.

Три долини. Тут найбільша в світі зона катання, яка складається з трьох долин і безлічі курортів. Найбільш відомі з них Куршевель, Мерібель і Валь Торенс. Туристів сюди приваблюють величезний вибір трас (600 км), тривалий, до травня лижний сезон і можливість кататися без переїздів автобусом.

Куршевель знаходиться в 170 км від Женеви і в 210 км від Ліона. Місцева архітектура витримана в альпійському стилі. Це самий аристократичний, престижний і дорогий курорт в Трьох долинах.

Мерібель. У 1992 р. тут проходила зимова Олімпіада з шести видів лижного спорту та хокею. Зараз це один з найвідоміших курортів світу. Його перевага - центральне розташування в Трьох долинах. Щорічно в Мерібель проводиться безліч культурних заходів і спортивних змагань з лижних видів спорту, хокею, фігурного катання, гонки на собачих упряжках.

Валь Торенс. Найвисокогірніший курорт Європи, де на північних схилах сніг гарантований вісім місяців на рік. Це один з наймолодших курортів французьких Альп - він з'явився в 1971 р.

Межев. Колоритна альпійська село - один з найпрестижніших і мальовничих гірськолижних курортів з світовою популярністю. Пішохідна зона з брукованими вулицями в центрі, старовинна архітектура надають курорту атмосферу прекрасної старовини. З Мон-Жолі та інших майданчиків відкриваються чудові види на Монблан. Гори (1000 - 2500 м) до висоти 1850 м вкриті смереково-ялицевими лісами.

Порт дю Солей («Врата сонця»). Найпівнічніший у Французьких Альпах і один з найбільших регіонів гірськолижного відпочинку. Знаходиться між Женевським озером і масивом Монблан, на кордоні зі Швейцарією, що дозволяє в ареал катання включати і швейцарські траси. Регіон включає близько 290 трас загальною протяжністю 650 км з перепадом висот 800 - 2460 м, 209 підйомників, вісім сноупарків. Найбільші курорти - Аворія і Морзін.

Шамоні. У 1924 р. тут пройшли перші зимові Олімпійські ігри. Звідси розпочався зимовий відпочинок у Франції. Шамоні розташований у долині на висоті 1035 м біля підніжжя величезного масиву Монблан. Тут знаходиться знаменита «Біла долина» - 22-кілометровий позатрассовий спуск, що привертає багатьох гірськолижників.

Хотілося б відзначити особливий вид надання готельних послуг - таймшер. Створена у Франції в 1950 році система клубного відпочинку Club Med за минулі півстоліття підкорила світ і стала своєрідною візитною картою туризму в стилі all inclusive (все включено).

Гірські клуби Club Med знаходяться на найвідоміших курортах Альп: 17 у Франції, три - в Швейцарії і два в Італії. Зимовий all inclusive крім стандартних благ (повний пансіон, шведські столи, напої в барах, анімація) ще включає в себе і безкоштовні заняття в гірськолижних школах, ski-pass, спортивні дитячі клуби, а також різні унікальні програми adivs-ski.

2.3. Проблеми управління гірськолижним туристичними центрами в Україні

Гірськолижний туризм в Україні продовжує активно розвиватися. Будуються нові курорти, модернізуються траси, удосконалюється інфраструктура, з'являються нові центри катання. Інвестиції в цьому напрямку вимірюються в багатьох мільярдах.

Всі основні гірськолижні регіони розташовані у Карпатах. Траси регулярно рівняють, а на багатьох курортах не рідкістю стають сніжні гармати. Готельна база досить скромна - багато пансіонатів зведені 20-30 років тому, а побудовані недавно котеджі невиправдано високі в ціні. Однак в останні роки активно йде реконструкція, що вселяє надію на поліпшення ситуації в найближчому майбутньому.

Однак, незважаючи на наявність в Україні унікальних природно-рекреаційних можливостей процес розвитку гірськолижної індустрії в країні йде вкрай повільно в силу наступних причин:

- створення і подальше функціонування гірськолижного центру дорогих бізнес;
- немає підтримки підприємців в плані вирішення питань про землю, на яких будуть розташовуватися гірськолижні центри;
- інвестиції приватного капіталу не захищені: немає ніякої гарантії, що з бізнесом не доведеться розлучитися при якихось владних перестановках (наприклад, у Франції ця проблема вирішена за допомогою «Закону про

захист гірських територій та економічної діяльності на них», що регламентує всі види діяльності з організації гірськолижних курортів);

- брак інформації у споживача про українські гірськолижні курорти, відсутність масштабної реклами;

З огляду на неспинне зростання популярності й моди на гірськолижний спорт, а також беручи до уваги виняткові особливості (наявні унікальні природні ресурси і значну освоєність), розвиток гірськолижного туризму в Карпатському регіоні надзвичайно перспективний та економічно доцільний. Безперечно також, що активний розвиток цього виду туризму в Карпатах сприятиме й підвищенню міжнародного авторитету Української держави.

Речі, здавалося б, очевидні та зрозумілі. Проте, незважаючи на природну привабливість, легку транспортну доступність, умовно помірні ціни, відсутність мовного бар'єра та інші принади «зелених легенів Європи», більшість українців, закоханих у гірськолижний спорт, все ж таки віддають перевагу подорожам за кордон — до сусідніх Словаччини, Польщі та більш віддалених Туреччини й Австрії. На природне запитання, чому ж вони не обирають Українські Карпати, наші співвітчизники, а також сусіди-росіяни резонно відповідають: замало інформації про курорти та реклами їх, нерозвинена інфраструктура, низький рівень сервісу, зумовлений майже повною відсутністю конкуренції. Та й, зрештою, елементарна інерція подорожей за кордон, укорінена в думці «там краще», яка, своєю чергою, ґрунтується на масовій рекламі вітчизняних туроператорів.

Зауважимо однак, що останні роки позначені-таки певними кроками в розвитку карпатського туризму. Відновлюються наявні бази та готелі, розбудовуються нові туристичні комплекси тощо. Проте дякувати за ці малопомітні на загальнодержавному тлі зміни місцеве населення має передовсім своїм підприємливим землякам, і аж ніяк не київським або ж регіонального розливу владним структурам.

Тож чому карпатські гірськолижні курорти повільно розвиваються, хоч у потенційних інвесторів (і не лише вітчизняних) є можливість вкладати кошти в гірськолижні центри Українських Карпат?

Однією з головних проблем є незрозуміла й нестабільна ситуація навколо системи оподаткування.

Ще один камінь спотикання — те, що у структур, які забезпечують побут туристів, належний стан гірськолижних спусків, немає одного господаря. Їх, цих маленьких власників-«гетьманів», сила-силенна: лісгоспи, відомства, комунальні заклади тощо. Комерційні структури беруть гроші за послуги, але не відомо, як сплачують податки. А, наприклад, сільська рада Славського мусить позичати значні кошти на побудову сучасного водогону, яким згодом користуватимуться всі охочі.

Аналогічну проблему мали наші західні сусіди словаки. Розв'язали ж вони її шляхом створення акціонерних товариств, де кожна із зацікавлених у розвитку курорту сторін мала свою частку. Причому інвестиції окупились доволі швидко (протягом трьох-чотирьох років). Навіть послуги дорогих вертолітних бригад, які займаються евакуацією гірськолижників, виправдовують себе за рахунок погашення страховки. І хоча навряд чи найближчим часом до нас поїдуть туристи з Європи, проте повернути в Карпати росіян, які раніше становили чверть від загальної кількості відпочивальників у цьому регіоні, цілком реально.

Технічні стандарти облаштування схилів на гірськолижних курортах України абсолютно не відповідають сучасним вимогам. У 2003—2004 рр. у країні існувала лише одна система генерації штучного снігу. Ратраків (машини для вирівнювання та ущільнення снігових схилів) — лише декілька. Підйомники старі. Навіть якщо йдеться про недавно змонтовані витяги, то придбане за кордоном обладнання має вік не менше 20 років.

Особливе занепокоєння викликає безпека канатних доріг. Багато туристів отримують травми, практично всі відвідувачі гірськолижних центрів стають свідками аварій. На думку експертів, діючі системи безпеки,

передбачені виробником, вийшли з ладу практично на всіх підйомниках і просто відключені. Якщо технічний контроль за станом канатних доріг і передбачений, то він здійснюється формально. Такий стан справ пояснюється тим, що сервісне обслуговування технічного обладнання не виділене в окрему галузь і перебуває у віданні гірськолижних центрів.

Звернімо погляд на інших. Цікавий і, вочевидь, корисний відповідний досвід наших західних сусідів — Польщі та Словаччини, а також зачорноморської Туреччини.

Польсько-Словацькі Татри — приклад двосторонньої моделі розвитку гірськолижного туризму. Так, у Польщі (зокрема курорт Закопане) йому дала поштовх продумана державна політика, яка була зорієнтована на зовнішній попит. Держава надала колосальну підтримку малому і середньому бізнесу, вручивши їм розбудову матеріальної та спеціалізованої транспортної інфраструктури. Словаччина, чії традиції розвитку гірськолижного туризму сягають ще часів соцтабору, втратила свої позиції з розпадом країни і, не маючи централізованої підтримки держави, орієнтується у своєму розвитку на приватну ініціативу, віддавши готелі та підйомники до рук акціонерним товариствам. Гірськолижний туризм розвивається тут значно повільнішими темпами, ніж у сусідній Польщі, хоча країна має більший природно-ресурсний потенціал.

Яскравий приклад активної підтримки розвитку туризму державою — Туреччина. Турецька модель — приклад ринкової орієнтації, де, з одного боку, внутрішній попит дав поштовх розбудові гірськолижних центрів місцевого значення, а з іншого — зростання зовнішнього попиту на відповідний вид туризму стало каталізатором створення нових альтернативних гірськолижних курортів, орієнтованих на міжнародний ринок. Усі готелі в гірськолижних центрах побудовані за кошти приватних підприємців. При цьому з часу побудови нового готелю держава звільняє господарів від податків на термін від п'яти років і надає значну підтримку в рекламі вітчизняного турпродукту на міжнародному ринку.

Експерти зазначають: вихід України на світовий ринок з конкурентоспроможним «гірськолижним» продуктом значною мірою визначатиметься перспективністю політики соціально-економічної реконструкції регіону. Практична реалізація такої грамотної політики забезпечила б необхідні соціально та екологічно орієнтовані зміни у всіх галузях господарства вітчизняного Карпатського регіону.

Серед міжнародних програм особливе місце посідає Карпатська конвенція 2003 р., основна мета якої — бути інструментом сприяння стійкому розвитку регіону шляхом узгодження місцевого розвитку з природоохоронними інтересами. Зокрема через стабільний розвиток туризму. Реалізація відповідних програм також сприятиме, на думку фахівців, покращенню «туристичного» інвестиційного клімату в Карпатському регіоні, а це — використання кредитних ліній та залучення кредитів, грантів міжнародних фінансових організацій; використання міжнародних програм для малого та середнього бізнесу.

Прикро тільки, що на ці проблеми й перспективи (зрозумілі не лише фахівцям, а й нашим підприємливим співвітчизникам, які прагнуть вкладати власні кошти і працювати прозоро, створюючи принагідно й нові робочі місця. Власне, сказати, що можновладців ця тема не хвилює, не можна. Проте їхні кроки в зазначеній царині викликають аж ніяк не захоплення. Тому вкрай необхідно розробляти відповідні загальнонаціональні та регіональні програми розвитку вітчизняної тургалузі. Як і про участь у їх створенні вітчизняних та закордонних фахівців. А також про серйозність їхнього економічного обґрунтування і здатність створити обіцяні й належно оплачувані (себто так, як в омріяній Європі) робочі місця.

Лижний туризм в Україні має вже більш ніж сторічну історію. Саме в ті часи сягають перші лижні подорожі по Карпатах. Організаційно він зміг сформуватися у 50-ті роки ХХ століття – коли з'явилися перші осередки (секції) лижного туризму в містах України. Найбільшого свого розвитку і масовості в Україні лижний туризм досягнув на початку 90-х років ХХ

століття, коли у спортивні лижні походи щорічно ходило кілька тисяч чоловік, а комісії з лижного туризму існували практично при всіх обласних федераціях туризму. У порівнянні з радянським періодом свого розвитку лижний туризм в Україні на сучасному етапі знаходиться у стані занепаду. Якщо за радянських часів кількість туристів-лижників в Україні можна було оцінити кількома тисячами і культивувався він у 15-17 регіонах нашої країни, то зараз ним займаються 100-200 чоловік і представництво регіонів становить 8-10 територій. Зараз лижний туристсько-спортивний загал України можна оцінити у 200-300 чоловік, що є надзвичайно низьким показником і говорить про кризу в цьому виді туризму [14, с.72].

Спортивний туризм на сучасному етапі розвивається у двох напрямках: маршрутний туризм (проходження маршрутів туристсько-спортивних походів) та змагальний туризм (підготовка та участь в змаганнях із техніки спортивного туризму). В історії розвитку спортивного туризму в Україні ці два напрямки завжди були нероздільні. Але якщо походи були основною формою туристсько-спортивної діяльності і давно запроваджені у спортивну класифікацію (уперше у 1949 році), то туристські змагання і зльоти носили характер допоміжний, другорядний. Нерідко вони використовувалися для перевірки готовності туристських груп для виходу на категорійні маршрути.

В маршрутному туризмі до середини 90-х років основна кількість лижних категорійних походів здійснювалася за межами України. Основні райони таких походів – Кольський п-ів, Приполярний та Полярний Урал, Саяни, Хамар-Дабан та інші. Зараз за інформацією ЦМКК максимальні повноваження з лижного туризму мають лише Одеська ОМКК, Запорізька ОМКК та МКК м. Києва. Такі ж повноваження має Харківська ОМКК, однак Харківська федерація спортивного туризму не увійшла до складу ФСТУ (справедливим є твердження, що Харків був і зараз залишився визнаним центром лижного туризму в Україні – щорічно тут випускається кілька лижних “п’ятірок”). І ситуація тут мабуть покращуватися у найближчі роки не буде.

Поступово ми втрачаємо висококваліфіковані кадри керівників складних лижних походів. І хоча собівартість походів у найближчі до нас “п’ятирічні” райони – Кольський п-ів та Приполярний Урал – коливається в межах 150-200 у.о., кількість груп, що подорожують цими районами, є незначною.

З огляду на ці обставини, слід звернути серйозну увагу на наш лижний район – Українські Карпати. В останньому радянському “Переліку класифікованих туристських спортивних маршрутів на 1989-1992 роки” приведені лише 2 маршрути II та III категорії складності. Карпати завжди вважалися “не серйозним” з точки зору лижного туризму регіоном, придатним лише для походів I-II категорії складності. Однак вже в “Переліку класифікованих туристських спортивних маршрутів України” з’явився як експериментальний маршрут IV категорії складності, який проходить по Горганах, Свидовцю та Черногорі. За моєю інформацією цей маршрут ще ні ким не пройдено і ще значний час буде чекати своїх підкорювачів. Досвід волинських туристів-лижників, досвід альпіністів, що здійснюють зимові сходження на вершини Черногори свідчать про те, що такий маршрут під силу лише дуже досвідченим групам з невисокою ймовірністю його повного проходження. Причини: складні погодні умови взимку в Карпатах (від відлиги до штормових вітрів на хребтах), висока лавинна небезпека, необхідність володіння альпіністською технікою (рух в “кошках”, будівництво снігових стінок, організація ночівель на відкритій місцевості) та інші. Тому мабуть слід змінити відношення до Карпат. В Українських Карпатах можна здійснювати лижні туристські походи V к.с. І таких маршрутів тут кілька. Перспективними регіонами для таких маршрутів крім вищеназваних є Мармароський масив, Чивчини, Полонинський хребет (Руна, Боржава, Красна), Гринява та інші [14, с.73-74].

Відсутня інформація про проходження категорійних лижних маршрутів в Гірському Криму. А завчасний випуск групи на маршрут (за всіма канонами МКК) взагалі робить такі походи проблематичними.

Тому для розвитку маршрутного лижного туризму пропонується:

- відновити практику проведення початкової та середньої туристської підготовки із заліковими походами I-II категорії складності в Карпатському регіоні. Конкретно пропонується у найближчі роки здійснювати це на базі Глибоцького районного центру дитячо-юнацького туризму та екскурсій Чернівецької області. Центр має досвід організації подібних заходів з дітьми, розроблені цікаві маршрути різних категорій складності, є досвідчені керівники походів – знавці Карпат. Такі заходи слід проводити на комерційній основі. Інформація про такі заходи повинна доходити до всіх осередків ФСТУ завчасно;

- провести у найближчий час (орієнтовно – у вересні 2012 року) із залученням найкваліфікованих туристів-лижників України похід-експедицію V к.с. по Українських Карпатах з проходженням найвищих хребтів – Черногори, Свидовця, Мармароського, Горган тощо;

- запровадити практику проведення складних лижних туристських експедицій (“Спорт найвищих досягнень”) у визнаних лижних регіонах світу – Шпіцбергені, островах Арктики, Гренландії, Алясці, Канадському архіпелазі, Антарктиді та інших;

- запровадити практику обміну досвідом щодо новинок у спорядженні туристів-лижників через WEB-сторінку ФСТУ, проведення окремих семінарів-практикумів, залучення фірм-виробників туристського спорядження у якості спонсорів.

У змагальному туризмі також накопичився ряд проблем, які потребують нагального вирішення. І хоч туристські змагання і зльоти залишилися відносно доступними, їх кількість також помітно зменшилась. Запровадження спортивного туристського багатоборства у 1998 році до Єдиної спортивної класифікації України як самостійного розділу спортивного туризму поряд зі спортивними походами стало значним поштовхом для розвитку цього напрямку спортивного туризму, незважаючи на значні вади прийнятої класифікації.

В змагальних видах спорту дуже важливе значення має календар змагань. В лижному туризмі у календарі змагань ФСТУ лише одні змагання – Чемпіонат України з техніки лижного туризму. І хоча навіть цей чемпіонат відродився лише 6 років назад (до цього він більше 10 років не проводився), що є безумовно позитивним моментом – мати у будь-якому виді спорту лише одні офіційні змагання неприпустимо мало. Тому розширення кола змагань є наступним кроком у цьому напрямі. Так, туристи-пішоходники мають вже 5-6 офіційних стартів на рік. Тому нагальним є проведення Кубка України з лижного туризму, який у подальшому може складатися з кількох етапів.

Важливо створити ланцюг змагань від дитячого спорту до спорту майстрів. Тому необхідно проводити дитячо-юнацьку першість України, першість України серед студентів і відповідну дорослу першість України. Відсутність у цьому ланцюгу якоїсь ланки призведе до втрати потенційних туристів-спортсменів у цьому виді спорту. На жаль різна відомча приналежність цих змагань робить цю справу складною.

Ще однією проблемою, яка відрізняє організацію змагань з техніки лижного туризму від змагань з інших видів туризму, це та, що туристам-лижникам необхідне розміщення в стаціонарних умовах. При тій ситуації, коли всім видам туризму виділяють однакову суму на проведення чемпіонатів України (а зараз вона становить аж 2 тис. грн.), то якісне проведення лижного чемпіонату є великою проблемою. В Карпатах розміщення навіть в приватному секторі вже досягає 150-200 грн. з особи за добу, тому розміщення команди у 8-10 спортсменів протягом 4-5 днів чемпіонату є серйозною сумою, а якщо додати сюди необхідність проведення тренувальних зборів, то це вже значні витрати на команду.

Проблемою підтримання туристами-лижниками спортивної форми є той факт, що сніговий сезон в більшості регіонів України і навіть в Карпатах триває 2-3 місяці. Так туристи-пішоходники вже започаткували проведення особисто-командної першості України взимку в закритих приміщеннях. Тому

лижникам необхідно удосконалювати свою технічну майстерність протягом нелижного сезону в інших видах туризму – гірському, пішохідному тощо.

Правила проведення туристських змагань є зараз стримуючим фактором в більшості видів туризму. Складність трактування, неоднозначність підходів до постановки дистанцій, відсутність видовищності, значна кількість протестів на дії суддівської колегії – все це не додає популярності і масовості техніці лижного туризму. Все це потребує перегляду діючих правил і внесення в них докорінних, навіть революційних змін.

На жаль, цей вид спорту не є олімпійським, як, наприклад, близькі йому лижний та гірськолижний спорт, що в умовах нашої країни обмежує державну підтримку і відповідне фінансування. Це пояснюється багатьма факторами, які, в першу чергу, не відповідають вимогам, що висуваються до олімпійських видів спорту:

- видовищність - наприклад, змагання на дистанції “Лижний маршрут” відбуваються переважно у закритій місцевості;
- короткотривалість - наприклад, лижний маршрут на двох останніх чемпіонатах України тривав два дні;
- складність телетрансляцій;
- неможливість отримання економічної вигоди від змагань;
- технічна складність, надмірна для сприймання глядачами складність правил змагань, наприклад, правила туристських змагань невиправдано ускладнені не тільки для глядачів, а й для самих учасників, мають неоднозначність трактувань, багато умовностей тощо.

Тому необхідно прагнути до виконання цих вимог, щоб розраховувати на якусь перспективу. При цьому необхідно зберегти специфічну особливість лижного туризму, щоб він не нагадував паралельні види спорту – лижні гонки, гірськолижний спорт. У нас же лижний маршрут – це довга лижна гонка, на яку учасники виходять на бігових лижах, а штрафи за технічні етапи складають близько 5 % від загального результату і практично не

впливають на загальний біговий результат. Мабуть учасники повинні долати дистанцію з контрольним грузом, який імітує туристське спорядження. Адже з контрольним грузом гірськолижна техніка вже зовсім інша.

Треба експериментувати, проводити нові види змагань – особисті, естафети, зв'язки, дистанції за вибором, рятувальні роботи, екстремальні гонки тощо. ФСТУ повинна бути відкритою до таких речей і оперативно реагувати на нові віяння (зміни до правил, проведення експериментальних змагань під своєю егідою тощо). Щодо олімпійських ігор, то якщо у літніх видів туризму практично не має такої перспективи, то програма зимових Олімпійських ігор є відкритою до нових видовищних видів спорту. А те, що короткі туристські дистанції можна зробити видовищними і цікавими, у мене особисто не викликає жодного сумніву. Тільки результат виступу повинен бути відразу після фінішу учасника чи команди, а не добу його рахувати і ще добу розглядати протести [11].

Висновки до розділу 2

В даний час за кількістю гірськолижних туристів лідирують країни Західної Європи. Лідерство дані країни тримають за рахунок розвинутої гірськолижної інфраструктури, функціонування шкіл інструкторів на кожному гірськолижному курорті, організації роботи рятувальної служби, наявності розмічених і промаркованих за ступенем складності трас, а також створення комфортабельних умов для туристів. У даних країнах продумана система розваг та екскурсійних програм для лижників, «що спустилися з гір».

Україна також не стоїть осторонь від процесів розвитку гірськолижного туризму. Гірськолижна індустрія в нашій країні в останні роки активно розвивається. Збільшується кількість суб'єктів, які вважають розвиток цієї галузі важливим соціально-економічним фактором, що сприяє створенню нових робочих місць, поповненню бюджету регіонів, формування здорового способу життя та організації сімейного відпочинку.

На жаль, в Україні відсутня реклама національного гірськолижного туристичного продукту, вітчизняні гірськолижні курорти нечисленні, технічно погано оснащені і на них практично відсутня інфраструктура відпочинку і розваг. Отже, перед усіма організаціями, що спеціалізуються на гірськолижному туризмі, постає проблема пошуку ефективних методів подальшого розвитку вітчизняного гірськолижного туризму і його просування на національному та міжнародному рівні.

В даний час у світовій практиці в силу ряду чинників політичного, економічного та етнокультурного характеру склалися різні національні системи організації управління гірськолижним туризмом. У країнах Західної Європи - це змішаний тип організації управління, що передбачає поєднання державного управління і приватного підприємництва у розвитку гірськолижного туризму (Франція, Швейцарія, Австрія). Основним завданням держави є підвищення вкладу туризму в економіку регіону. Її рішення здійснюється шляхом: планування розвитку гірськолижного туризму з урахуванням думок місцевого населення, господарюючих суб'єктів та інвесторів; надання значних пільг інвесторам; здійснення діяльності по залученню іноземних туристів; надання самостійності в управлінні.

Дана модель найбільш оптимально підходить для України, тому представляється корисним більш уважно ознайомитися з накопиченим в цих країнах досвідом розвитку гірськолижних курортів.

РОЗДІЛ 3 ПЕРСПЕКТИВИ РОЗШИРЕННЯ МІЖНАРОДНОГО ГІРСЬКОЛИЖНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

3.1. Перспективи розвитку гірськолижного туризму в Україні в контексті Олімпіади 2022

Сама Олімпіада, як очікується, відбуватиметься у Львові, а також у Славському і Тисівці (Львівська область) і Воловці (Закарпатська область). Останній населений пункт доданий тому, що тільки там можна буде провести змагання зі слалому-супергіганту і швидкісного спуску. Змагання з льодових видів спорту (ковзани, фігурне катання, хокей, шорт-трек і т.д) планується провести в столиці Галичини, а з інших (гірських) - у Славському і Тисівці.

Прогнозується, що організація зимової Олімпіади-2022 року допоможе Львівській області створити в Західній Україні 100 тисяч робочих місць у туристичній галузі. Це міжнародне змагання номер один у світі дасть 500 тисяч робочих місць у суміжних галузях. "Олімпійська надія - 2022" допоможе зробити зимовий відпочинок у "Карпатах" доступним для кожної української сім'ї. Причому, він стане доступним як за цінами, так і за якістю.

Це - амбіційний проект, який стає можливим на базі інфраструктури, побудованої до Євро-2012. Будь-які наступні змагання, влаштовані Україною після Євро-2012, будуть прибутковими, адже частина інфраструктури буде готова. Більше того, вже зараз підготовка Львова до ЧЄ-2012 ведеться з урахуванням того, що буде подана заявка на Зимову Олімпіаду 2022 року.

У контексті Євро-2012 від підготовки до Білої Олімпіади варто очікувати синергетичного ефекту. Якщо наша країна одержить честь прийняти ці змагання, немає сумніву, що це будуть найкращі змагання в новітній історії Олімпійських ігор.

Підготовка до Олімпіади-2022 буде реалізовуватися у два етапи. Перший розпочався вже 1 червня 2011 і протриває 3 роки. У рамках цього етапу необхідно буде доукомплектувати команду Національного агентства

фахівцями з зимових видів спорту, підготувати бізнес-план і техніко-економічне обґрунтування, а також подати заявку. На першому етапі йдеться про побудову у Львові палацу спорту для хокею, фігурного катання на 6 900 глядачів, а також - для ковзанярського спорту і центру для фрістайлу.

У гірській частині, де планується провести Олімпійські ігри, потрібно за цей час побудувати стадіон для біатлону, трампліни і траси для гірськолижного спорту. Крім цього, у Західній Україні буде побудовано п'ять тренувальних ковзанок. Під час другого етапу в 2015 - 2022 роках у Львові мають побудувати Палац спорту на 14,5 тисяч глядачів і Олімпійські селища, яких буде два: на 8 тисяч місць у Львові і на 4,5 тисячі місць у Тисівці. Також у Львові буде побудований комплекс для фрістайлу. Планується, що закриття і відкриття Олімпійських ігор відбудеться у Львові на стадіоні, де відбуватимуться матчі Чемпіонату Європи з футболу.

Спортивна база в Тисівці має стати головною ареною для змагань з біатлону і лижних перегонів, у Воловці варто провести змагання зі швидкісного спуску, супергіганта і суперкомбінації. Славське буде перетворено на центр гірськолижного спорту, змагань зі слалому і слалому-гіганта.

Держава фінансуватиме будівництво трас для нетуристичних видів спорту: бобслею, біатлону, для стрибків із трампліна. Кабмін розраховує, що Олімпійські села побудують бізнесмени.

Планується, що близько 70% видатків, пов'язаних із підготовкою інфраструктури до Олімпіади-2022, будуть здійснені за рахунок приватного бізнесу. Колесніков висловив упевненість у тому, що транспортна інфраструктура, побудована до чемпіонату Європи з футболу 2012 року, полегшить завдання з підготовки до Олімпіади-2022 і дасть змогу зменшити видатки на її проведення.

Очікується, що Україна в підготовку щороку вкладатиме по 1 млрд доларів США. Крім цього, надалі ці видатки дадуть значну економічну

вигоду для України. Заявка на проведення зимових Олімпійських ігор 2022 року буде подана 2014 року, а 2015-го її буде задоволено або не задоволено.

Планується, що тільки подача заявки на проведення Зимової Олімпіади 2022 року дасть змогу Львову збільшити річний потік туристів з 1 млн до 2 млн осіб і вже з 2015 року щороку отримувати від туризму 120 млн доларів США. Проект "Олімпійська надія-2022" є проектом економічного розвитку західного регіону і, спортивна подія має бути не метою, а засобом для проведення реформ. Також проведення модернізації Західної України може сприяти поверненню з заробітків у Європі жителів Галичини.

Підготовка до подання олімпійської заявки допоможе залучити 1,5 млрд доларів якісних інвестицій і збільшить кількість місць у готелях від трьох до п'яти зірок – з наявних 6290 до 23 310. А також, в Україні буде створений найбільший у Центрально-Східній Європі гірськолижний курорт.

Для підготовки до ігор Львівська область уже направила в Національне агентство з питань підготовки і проведення в Україні фінальної частини чемпіонату Європи 2012 року з футболу і реалізації інфраструктурних проектів прохання передбачити 23 млрд гривень на підготовку до зимової Олімпіади-2022 до 2015 року. Гроші будуть спрямовані на будівництво таких об'єктів: критого ковзанярського центру у Львові, санно-бобслейної траси поблизу села Винник, центру фрістайлу акробатики, могулу і скі-кросу (види лижного фрістайлу) на території бази "Тисовець", стадіону для біатлону, лижних гонок і комплексу для стрибків із трампліна на території "Тисівця" з місцями на 9,6 тис. осіб, а також комплексу для змагань з гірськолижного спорту в селищі Славське.

Водночас, виконавчий комітет Львівської міської ради має намір до 2014 року залучити 4 млрд доларів на підготовку до зимової Олімпіади 2022 року. Основна маса цих грошей надходитиме з державного бюджету.

Бюджету буде вигідно вкладати кошти в розвиток інфраструктури Львова, тому що потім вони будуть повертатися в бюджет завдяки туристам, які відвідають Львів.

Закарпатська область також розглядається одним із місць ймовірного проведення зимової Олімпіади 2022 року. Конкурентами Закарпаття є Львівщина та Івано-Франківщина. Це не означає, що якась одна область претендуватиме на монополію. Просто комусь дістанеться більше коштів, а отже й вдасться більше покращити матеріальну і технічну бази спортивних арен, збудувати нові траси, ковзанки, палаци тощо. У Києві вже навіть на 80% знають: що і яка область отримає.

Центром Олімпіади чиновники розглядають Львівщину. Зрозуміло, що у Львівській області краща інфраструктура, її вже удосконалюють до футбольної першості "Євро-2012", а також у них є привабливе "місто-мільйонник" - Львів. Найімовірніше, що саме Львову дістанеться все те, що доведеться будувати з нуля: льодові палаци спорту для ковзанярів і проведення хокейних матчів, дві арени для керлінгу, шорт-треку і фігурного катання, траса зі штучним льодом для санного спорту й бобслею. Для змагань зі швидкісного спуску найбільше підходить Закарпаття. Найменше шансів щось отримати - у Івано-Франківщини (через географічні особливості та наявний розвиток інфраструктури).

До 2015 року (до приїзду комісії МОК), влада планує виконати 50 відсотків усіх робіт, необхідних для того, щоб Україну обрали місцем проведення Олімпіади.

Досвіду проведення Олімпійських ігор Україна немає. Тож необхідно буде скористатися напрацюваннями інших країн і зрозуміти, що нам доведеться прийняти більше 2500 спортсменів з приблизно 80-ти країн світу. А ще не можна забувати про величезну кількість туристів.

Багато чого потрібно буде зробити практично "з нуля". Окрім того, чимало залежатиме від погоди, а зими останнім часом в Карпатах не дуже холодні та сніжні. Через усе це доведеться пройти і Закарпатській області, якщо Україну, все ж таки, оберуть представники МОКу. До вказаних зимових олімпійських ігор ще 10 років. Тож часу цілком достатньо для виконання усіх завдань.

Інфраструктура. Закарпаття претендує на слалом, швидкісний спуск та фрістайл.

Як ми вже зазначали, основний тягар із будівництва необхідних для Олімпіади об'єктів, швидше за все, візьме на себе Львівщина. Закарпаття ж може претендувати, переважно, на гірськолижні види спорту. Це теж непогано, адже вони включають в себе цілий ряд змагань: із спеціального, гігантського та супергігантського слалому, гірськолижної комбінації та швидкісного спуску, які належать до швидкісних дисциплін. "Найбільшу перевагу перед іншими регіонами ми маємо у проведенні швидкісних видів гірськолижного спорту. За рельєфом схилів, перепадами висот гір та за іншими можливостями ми знаходимося поза конкуренцією.

Інша група гірськолижних дисциплін об'єднана під загальною назвою "фрістайл". Здебільшого, такі змагання проводяться на гірськолижних курортах, які водночас є місцями масового активного відпочинку людей, що й маємо сьогодні на Закарпатті. Єдине, чого на них немає – трамплінів для фрістайлу. Тож є чудова перспектива для розвитку цього виду спорту на Закарпатті, який вже має тут свої традиції, на відміну від Львівщини. Закарпатські фрістайлісти неодноразово брали участь в Олімпійських іграх. Проте досі мають змогу тренуватися лише за кордоном.

На Закарпатті сьогодні є багато гірськолижних баз, розгалужена мережа витягів і вона працює, але працює на туризм, оздоровлення і рекреацію. Це зовсім не та інфраструктура, яка потрібна для Олімпійських ігор. Її просто треба переробити.

На Закарпатті вже визначили місця, найбільш придатні для проведення та прийому Олімпійських ігор. Найбільш перспективне місце – Боржавський гірський масив. Також хороші умови і можливості для прокладення нових трас та реконструкції вже існуючих є на Красії та Драгобраті. Проте, схоже на те, що останні два варіанти мають невеликі шанси долучитися до змагань.

Закарпатська область підтримала ініціативу Президента України щодо проведення в Україні у 2022 році XXIV зимових Олімпійських ігор та

розробки державної концепції розвитку Українських Карпат. Голова Закарпатської ОДА надіслав відповідні пропозиції на адресу Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту, Адміністрації Президента. Окрім того, фахівці вже розпочали вивчати пропозиції щодо використання земель у Воловецькому, Міжгірському, Рахівському та Великоберезнянському районах для будівництва спортивних об'єктів, що відповідають вимогам проведення змагань із зимових видів спорту за програмою Олімпійських ігор. Найбільш цікавими вважаються території Боржавського гірського масиву - Воловеччини та Міжгірщини. Ще у 70-х роках ці місця були визнані Комітетом по фізкультурі та спорту при Раді Міністрів України як найбільш перспективні в Україні для розвитку гірськолижного туризму та спорту. Тут для будівництва трас швидкісного спуску і суперслалому чудово підходять схили гори Гимба (1497 м.) та Великий Верх (1599м.).

Якщо говорити про перспективу проведення Олімпійських ігор на Закарпатті, то, звичайно, кращого місця, аніж Боржавський гірський масив не знайти. Воно розташоване на кордоні Міжгірського та Воловецького районів. Ще у 2001 році Кабмін приймав постанову, якою передбачалося побудувати на цьому місці подібний об'єкт. Але цього не сталося з різних причин. Втім, зараз все значно серйозніше, адже мова йде про Олімпіаду. Тут є і необхідні вершини, що дозволяють прокладати траси сучасного рівня, і прилегла територія, на якій можна побудувати Олімпійське селище. Гірськолижні траси, що прокладуть на горах Великий Верх та Гимба відповідатимуть усім вимогам. Тут можна збудувати комплекс, де будуть змагання не лише з гірськолижних видів. Це буде комплекс широкого призначення.

Мабуть, найбільшою родзинкою, і найбільш вартісною, у підготовці Закарпаття до Олімпіади стане будівництво одного із двох олімпійських селищ, які планують побудувати на Україні. Олімпійське селище – це місце, де будуть проживати спортсмени та представники ЗМІ протягом усього часу проведення ігор. За підрахунками управління сім'ї, молоді та спорту ОДА, ця база національного масштабу обійдеться державі більш ніж у 1 мільярд 700

мільйонів гривень. Житлову зону для спортсменів загальною вмістимістю до 1500-2000 місць планують розмістити між населеними пунктами сіл Пилипець і Розтока, на місці колишньої молочно-товарної ферми. Важливим є й те, що сюди не важко буде прокласти автошляхи. Автомобільна дорога Воловець-Міжгір'я, проходить в безпосередній близькості до проектованої гірськолижної зони. Звідси за 20 хвилин машиною можна дістатися до залізничної станції "Воловець", через яку проходить залізнична колія Ужгород-Чоп-Львів-Київ. Втім роботи на території Боржавських полонин буде достатньо. Окрім створення необхідної інфраструктури гірськолижних комплексів, реконструкції існуючих баз, доведеться попрацювати над розвитком супутньої інфраструктури та послуг, а саме будівництвом: платних автостоянок, автозаправок, магазинів, медпунктів і т.д. Також слід буде подбати про тепло-, електро- та водопостачання олімпійського об'єкту. Тож доведеться на горах будувати котельні, трансформаторні підстанції і прокладати водопровід.

Серед пропозицій, що розглядаються Управлінням сім'ї, молоді та спорту Закарпатської ОДА, а також Федерацією лижних видів спорту України є також гірськолижні бази на Красії (Великобerezнянщина) та Драгобраті (Рахівщина). Втім, у них значно менше шансів на те, щоб прийняти олімпійські змагання.

Хорошим місцем для подальшої розбудови об'єктів олімпійської підготовки і взагалі для створення бази підготовки спортсменів високого класу в Україні, яких катастрофічно не вистачає, може стати найвисокогірніший в Україні гірськолижний комплекс на Драгобраті. Тут лижний сезон закінчується у травні-червні. Унікальні кліматичні умови цього місця дозволяють забезпечити проведення змагань при природному сніжному покриві протягом семи місяців, чого немає більше ніде в Україні. Але значним недоліком цього комплексу є незручний під'їзд та велика віддаленість від інших місць – можливих об'єктів для проведення Олімпійських ігор, які, як відомо, мають проводитися на якомога

компактнішій території. Дуже перспективним місцем є і гірськолижна база "Красія", у селі Вишково, на Великоберезнянщині. Вона розташована поруч із залізничною гілкою Львів-Київ, забезпечена канатно-крісельною дорогою, має довжину трас до 4-х кілометрів. Також на Красії є пристрої для вироблення штучного снігу і закінчується будівництво додаткового крісельного підйомника. Взагалі ця база в останній час значно просунулася вперед.

Достатньо згадати останні Олімпійські ігри у Ванкувері або Турині, аби виникло логічне запитання: а чи може в Карпатах бути гірша зима? Шанувальники спорту ще не забули, як під час лижних перегонів у Турині чи в тому ж Ванкувері були дні, коли бігова доріжка була ледве засніженою, а на її узбіччях зеленіла трава. До того ж висоти на Закарпатті, подекуди, будуть ще більшими, ніж у попередників: г. Гимба (1497 м.), г. Великий Верх (1599 м.), г. Красія (1036 м.), г. Драгобрат (1400 м.). У Турині висота трас майже збігається із тими, що мають з'явитися на Закарпатті (1454-1614 м.). У Ванкувері висоти коливалися від 800 метрів і вище. А найбільш низькогірними були ігри у Ліллекхаммері (1994 р.) і Саппоро (1972 р.), що відбулися на висоті 180 м.

Але не завжди високі гори допомагають забезпечити необхідний сніговий покрив. Відсутність снігу в останні роки там, де зовсім нещодавно його було дуже багато, не може не хвилювати.

Звичайно це бентежить. Деякі наші бази втрачають і клієнтів і можливості для проведення змагань. Через "слабкі" зими ми втратили цілий ряд змагань всеукраїнського масштабу, що мали у нас проводитися. Але, якби там не було, ми маємо набагато більше територій зі стійким тривалим сніжним покровом, ніж в інші країни.

Здорова конкуренція між областями за право проведення на своїй території якомога більше видів спорту має піти на користь усій Україні, оскільки буде розбудовуватися інфраструктура на місцях і створюватися нові робочі місця. Олімпіада на Закарпатті: це - унікальний шанс не просто

покращити стан матеріальної бази, але і підтягнути її та вивести на світовий рівень.

Аналіз зарубіжного досвіду сталого розвитку міжнародного гірського екотуризму дозволить виділити загальні для всіх випадків особливості, принципи ефективного використання факторів туристського зростання:

- Принцип концентрації. Цей принцип базується на таких властивостях ТРС, як різноманітність і ємність, ритмічність, комфортність. Туристські ресурси мають унікальну властивість бути основою реалізації одночасно декількох видів туристських занять. Отже, експлуатація природних туристських ресурсів повинна носити інтенсивний характер, тобто повноцінне використання всіх можливостей розвитку туризму, що надаються природними комплексами. Необхідно концентрувати розвиток міжнародного туризму в компактних гірських районах, що володіють найбільшими можливостями для розвитку декількох видів туристських занять в рамках одного виду туризму (наприклад, альпінізм, скелелазіння, гірські лижі, сплав - в рамках пригодницького туризму). Реалізація принципу дозволяє раціонально використовувати туристські ресурси, інфраструктуру, поліпшувати заповнюваність засобів розміщення.

- Принцип зонування. Він тісно пов'язаний з такими властивостями ТРС як регуляція, ємність і стійкість. Має на увазі створення зон з різною по інтенсивності туристської навантаженню і спеціалізацією. Аналогічний широко відомим принципом зонування територій ООПТ. Для його успішної реалізації необхідна цілісність залучаємої в міжнародний туризм території, побічно забезпечується принципом концентрації.

- Принцип сталого розвитку. У його основі лежать такі властивості ТРС як ємність і стійкість, екологічність, аттрактивність. Він має на увазі з'єднання та дотримання інтересів охорони навколишнього середовища, соціально-економічного розвитку місцевих громад, розвитку національної туріндустрії і туристських фірм, туристів як споживачів послуг - і все це на основі раціонального природокористування. Необхідно забезпечити контроль

за туристичними потоками і регулювання антропогенного навантаження на природні комплекси, залучення інвестицій в гірські райони, створення нових робочих місць і розвиток транспортної та соціальної інфраструктури; сприятливі умови розвитку туризму і протекцію місцевим туристичним організаціям; підвищити безпеку гірського туризму і захистити права туристів як споживачів.

- Принцип просування. В його основі таку властивість ТРС як інформованість. Він має на увазі обов'язкові зусилля місцевої влади і регіональних туристських адміністрацій з підтримки та координації зусиль, спрямованих на створення і просування сприятливого образу гірських районів. Якщо на рівні туристської фірми основним інструментом реалізації принципу є реклама, то для регіональних турадміністрацій це публісیتی і технології зв'язків з громадськістю. На регіональні туристські адміністрації лягає обов'язок первинного створення і просування образу гірських територій як сприятливих для міжнародного екотуризму.

- Принцип формування сприятливого середовища і кадрового забезпечення. Принцип базується на таких властивостях ТРС як професіоналізм і регуляція. Його суть полягає у формуванні сприятливих для розвитку міжнародного туризму умов. Провідна роль у цьому процесі повинна належати національній та регіональним туристичним адміністраціям, покликаним активно лоббіювати інтереси індустрії перед обличчям влади.

- Принцип комплексного розвитку туризму. Внутрішній туризм виступає локомотивом в'їзного міжнародного. Тому вони повинні розвиватися у взаємозв'язку.

3.2. Розробка стратегії розвитку туристично-рекреаційних зон України

Геополітичні та соціально-економічні зміни, розвиток інформаційних технологій суттєво вплинули на динаміку міжнародного туристичного

поток, призвели до трансформування туристичної галузі з такої, що орієнтована на обслуговування організованих туристів, на багатогалузеву сферу діяльності, спрямовану на задоволення різноманітних потреб мільйонів індивідуальних подорожуючих. Комплексний та мобільний характер сучасного туризму сформував попит на безпечне та комфортне для життя і здоров'я середовище, здатне забезпечити всі необхідні умови для реалізації громадянами права на відпочинок та свободу пересування.

Україна посідає одне з провідних місць в Європі за рівнем забезпеченості цінними природними та історико-культурними ресурсами, здатними генерувати значний інтерес у вітчизняних та іноземних туристів. Розвиток сфери туризму і діяльності курортів України в цілому характеризується позитивною динамікою, зростанням кількісних та якісних параметрів в'їзного та внутрішнього туристичного потоку.

Можливі два варіанти розвитку сфері туризму та діяльності курортів.

Варіант 1: розвиток туризму здійснюється стихійно, на принципах саморегуляції.

Недоліки:

- значні витрати бюджетів усіх рівнів, пов'язані з необхідністю ліквідації наслідків нераціонального використання туристичних ресурсів, порушення екологічної рівноваги;

- поглиблення негативного впливу туристичної діяльності на навколишнє середовище, занепад більшості об'єктів культурної спадщини та втрата найцінніших природних ресурсів;

- уповільнення темпів розвитку туризму і діяльності курортів, поглиблення процесів "тінізації" та регіональних соціально-економічних диспаратів, зменшення частки очікуваних доходів у державному та місцевих бюджетах;

- створення негативного туристичного іміджу країни на міжнародному туристичному ринку, зменшення в'їзного туристичного потоку;

- подальше зниження рівня якості послуг для туристів та безпеки в туризмі, погіршення якості життя населення, зневіра громадян у спроможність держави забезпечити дотримання у сфері туризму інтересів соціально незахищених верств населення, зниження рівня довіри до держави та зростання демократичного дефіциту.

Варіант 2:забезпечення сталого розвитку туризму через активізацію та впровадження ефективних механізмів державного регулювання.

Переваги:

- подолання негативних тенденцій у сфері туризму та діяльності курортів;

- покращення якості життя населення, забезпечення доступності туристичних ресурсів для всіх верств населення;

- збереження унікальних природних та історико-культурних ресурсів;

- посилення позитивного туристичного іміджу країни на міжнародному туристичному ринку, збільшення в'їзного туристичного потоку;

- прискорення темпів розвитку, збільшення частки очікуваних доходів від сфери туризму та діяльності курортів у бюджетах усіх рівнів;

- зменшення наявних регіональних соціально-економічних диспаратів, посилення "прозорості" туристичної діяльності.

У зв'язку з практичним вичерпанням можливостей саморегуляції сфери туризму в подальшому неможливо забезпечити його сталий розвиток без заподіяння шкоди природним, культурним національним ресурсам та виконанням соціальних функцій, держава повинна передбачити заходи, спрямованні на стримування стихійного розвитку туризму.

Пропонований варіант забезпечує сталий розвиток туристично-рекреаційної сфери через установа і підтримання рівноваги між збереженням природних та історико-культурних ресурсів, економічними інтересами і соціальними потребами та розвитком туризму, а також створення, сприятливих умов для формування високо якісних національного та регіональних туристичних продуктів.

Ефективне використання наявного ресурсного потенціалу забезпечується через запровадження комплексного управління туристичними ресурсами, туристичне районування, встановлення системи пріоритетів, як за видами туризму, так і територіальних, максимального рівня розвитку туризму в межах визначених територій через аналіз їх несучої ємності, гранично припустимих навантажень на об'єкти туристичних відвідувань та оцінки впливу туристичної діяльності на навколишнє середовище.

Захист соціальних інтересів населення у сфері туризму і діяльності курортів забезпечується через запровадження мінімальних соціальних стандартів в туризмі. Інфраструктурний характер туризму, його безпосередній вплив на значну кількість видів економічної діяльності та якість життя населення зумовлює необхідність установа таких стандартів. Водночас, наявність мінімальних соціальних стандартів у туризмі створює сприятливі передумови для розвитку соціального туризму на принципах адресної допомоги.

Конкурентоспроможність національного та регіональних туристичних продуктів забезпечується через запровадження нормативних вимог до основних, найважливіших для туриста (як споживача) параметрів якості будь-яких об'єктів туристичних відвідувань та основних туристичних послуг незалежно від їх категорії. Зазначений набір якісних параметрів встановлює мінімальний рівень захисту прав туриста та охоплює сукупність таких основних споживчих властивостей, як безпечність, відповідність санітарно-гігієнічним нормам, доступність, прозорість тощо.

Вплив держави на природоохоронні, економічні та соціальні чинники, забезпечується через реорганізацію системи та зміну механізмів управління на державному та місцевому рівнях, запровадження стратегічного планування, відповідне нормативно-правове, регуляторне, інституціональне, наукове, методичне, фінансове забезпечення тощо. При цьому стратегічне планування у сфері туризму здійснюється на основі стратегії соціально-економічного розвитку країни, що забезпечує його цільову спрямованість на

покращення якості життя населення, як основний показник оцінки сталого розвитку.

Реалізація пропонованого варіанту створюватиме сприятливі передумови для концентрації наявних організаційних, фінансових, інтелектуальних, матеріально-технічних та інших ресурсів на розв'язанні найгостріших проблем у сфері туризму і діяльності курортів, розвитку найцінніших природних територій та об'єктів культурної спадщини, забезпеченні захисту економічних інтересів держави від реальних та потенційних загроз у сфері туризму на внутрішньому та міжнародних туристичних ринках.

Формування конкурентоспроможного національного туристичного продукту.

1. Забезпечення високої якості складових туристичного продукту через впровадження дієвої системи класифікації й сертифікації об'єктів туристичних відвідувань та туристичної інфраструктури, зокрема засобів розміщення і закладів харчування, стандартизацію послуг для туристів, ліцензування видів туристичної діяльності тощо.

2. Розробка та затвердження в установленому порядку, національної та регіональних туристичних символік.

3. Формування нових і вдосконалення наявних перспективних конкурентоздатних туристичних продуктів через:

- інформаційне забезпечення розробки нових і розвитку наявних конкурентоздатних туристичних продуктів;

- сприяння формуванню місцевих і регіональних туристичних продуктів;

- розробку і впровадження механізмів та інструментів, що впливають на підвищення якості туристичного продукту;

- стимулювання інноваційності у формуванні та просуванні туристичних продуктів;

- забезпечення безпеки в туризмі, захисту законних прав та інтересів усіх суб'єктів туристичної діяльності, громадян України, іноземних громадян та осіб без громадянства, в інтересах яких здійснюється ця діяльність;

- створення системи моніторингу та досліджень ринку, вдосконалення туристичних продуктів, а також наслідків їх формування.

Розвиток туристичної інфраструктури через:

- облаштування необхідною інфраструктурою туристичних ресурсів (об'єктів/маршрутів) привабливих для використання у сфері туризму;

- розбудову спеціалізованої туристичної інфраструктури;

- реконструкцію наявних та будівництво нових засобів розміщення та закладів харчування;

- формування сприятливих умов для залучення прямих інвестицій у розвиток матеріальної бази туризму;

- сприяння розвитку транспортної та комунальної інфраструктури, а також інших інфраструктур, що посилюють конкурентоздатність туристичних продуктів.

Збереження ресурсного потенціалу туризму, формування простору високої туристичної привабливості з метою забезпечення раціонального та ефективного використання туристичних ресурсів.

1. Розроблення схеми та генерального плану розвитку туристичних територій України через:

- виявлення, вивчення, комплексну оцінку ресурсів (об'єктів/маршрутів), привабливих для використання у сфері туризму, їх класифікацію та категоризацію;

- проведення комплексних ландшафтно-екологічних, історико-культурних досліджень територій (місцевостей), привабливих для організації туризму;

- інвентаризація ресурсів, привабливих для використання у сфері туризму, їх паспортизація та внесення до реєстру; присвоєння статусу туристичного встановлення диференційованих норм туристичного

навантаження на довкілля, делімітації в просторі (визначення меж) на основі визначених критеріїв та механізмів;

- ранжування та сегментація туристичних ресурсів за рівнем готовності до використання з туристичною метою, проектування територій туристсько-рекреаційної спеціалізації;

- надання туристичного статусу територіям (місцевостям), що містять цінні туристичні ресурси і визначають спеціалізацію, включення їх до сфери туризму;

- формування зон сталого розвитку туризму та опорного туристично-рекреаційного каркасу України;

- формування національної мережі туристичних маршрутів.

2. Здійснення науково обґрунтованого туристичного районування території України через:

- впровадження екологічних регламентів та гранично допустимих норм освоєння туристичних територій, розробка механізмів їх дії та запровадження в практику управління;

- обґрунтування на основі норм антропогенного навантаження гранично допустимих меж сумарної ємності територій та потужності об'єктів, розміщених у зонах сталого розвитку туризму, і регламентів їх використання;

- дотримання норм і правил містобудівного планування, проектування, розміщення, будівництва і реконструкції об'єктів містобудування на територіях туристичного простору, інтеграція споруджуваних об'єктів до місцевого соціально-економічного, природного та історико-культурного середовища без порушення архітектурно-планувальної єдності та естетичних властивостей довкілля.

3. Удосконалення системи управління туристичним простором через:

- формування нормативно-правового забезпечення, інструментів і механізмів визначення та функціонування зон сталого розвитку туризму;

- розроблення туристичних кластерів та, зокрема, створення туристичних корпорацій;

- оптимізація систем управління якістю довкілля;
- забезпечення дотримання вимог законодавства в зонах сталого розвитку туризму і впровадження санкцій за його порушення.

4. Впровадження плати за використання туристичних ресурсів через:

- створення кадастру цінних туристичних територій, впорядкування процедур оренди та приватизації об'єктів культурної спадщини, інших об'єктів туристичних відвідувань;

- впровадження механізмів визначення вартості об'єктів культурної спадщини, інших об'єктів туристичних відвідувань згідно з законодавчими та нормативно-правовими актами;

- впровадження обґрунтованих нормативів плати за використання туристичних ресурсів, забезпечення стягнення плати та цільового використання зібраних коштів на підвищення цінності туристичних ресурсів і розвиток відповідних місцевих громад.

5. Покращення туристичної доступності регіонів через сприяння розвитку транспорту, а саме:

- врахування при розбудові державної, регіональної та місцевої транспортної інфраструктур наявного та перспективного туристичних потоків;

- сприяння розвитку транспортних систем, що відповідають принципам сталого розвитку, у зонах сталого розвитку туризму, місцевостях із значним туристичним потоком.

6. Формування інформаційного простору сфери туризму

- ##### 6.1. Розроблення та впровадження уніфікованого понятійно-термінологічного апарату сфери туризму і діяльності курортів.

6.2. Створення єдиної бази даних щодо:

- поведінкових та соціодемографічних характеристик наявних та потенційних споживачів національного та іноземних туристичних продуктів;
- споживчих характеристик туристичних ресурсів (об'єктів/маршрутів);

- ідентифікаційних характеристик та результатів туристичної діяльності суб'єктів туристичної діяльності (резидентів і нерезидентів);
- характеристик цільових сегментів туристичного ринку;
- національного та регіональних туристичних продуктів;
- туристичних потоків;
- інвестиційних проектів у сфері туризму та діяльності курортів.

6.3. Створення інтегрованої інформаційної системи у сфері туризму, забезпечення туристам і суб'єктам туристичної діяльності доступу до інформації, формування мережі туристичних інформаційних центрів.

6.4. Покращення державної статистичної звітності у сфері туризму, зокрема запровадження сателітних рахунків з метою забезпечення ефективного прогнозування та планування сталого розвитку туризму.

6.5. Створення та підтримка функціонування офіційного державного та регіональних туристичних інтернет-порталів.

6.6. Використання сучасних технологій у розвитку системи туристичної інформації.

7. Створення єдиної системи маркетингу у сфері туризму. Маркетингова підтримка національного та регіональних туристичних продуктів.

7.1. Підвищення ефективності маркетингових заходів у сфері туризму з метою сприяння формуванню конкурентоздатних туристичних продуктів та створення інтегрованої системи туристичного маркетингу.

7.2. Маркетинг туристичних продуктів охоплюватиме заходи спрямовані на:

- пропагування найцінніших туристичних ресурсів України, з метою ціннісних орієнтацій потенційних споживачів, суб'єктів туристичної діяльності щодо наявності в країні значної кількості цінних туристичних ресурсів та можливостей для змістовного відпочинку;

- профілювання туристичних продуктів відповідно до потреб цільових груп споживачів та особливостей туристичних ресурсів;

- посилення позитивного іміджу високоякісних національного та регіональних туристичних продуктів;

- проведення в Україні міжнародних спеціалізованих симпозіумів, семінарів, конференцій, салонів та виставок-ярмарків із залученням іноземних і вітчизняних організацій для вивчення та популяризації новітніх технологій у сфері туризму і діяльності курортів, а також участь у відповідних заходах за кордоном;

- виготовлення доброякісної інформаційно-рекламної продукції, проведення рекламних кампаній національного та регіональних туристичних продуктів на внутрішньому та міжнародному туристичних ринках, забезпечення державного фінансування проведення регулярних рекламних кампаній в ЗМІ в Україні та за кордоном, прес-турів для представників ЗМІ.

Висновки до розділу 3

1. З огляду на те, що усі складові туристично-рекреаційної інфраструктури знаходяться у неналежному стані то нерозвиненість будь-якої з них тягне за собою затримку розвитку інших. Головним завданням науковців та адміністрації регіону має стати розробка комплексної програми розвитку інфраструктури. Без такої розробки подальша розбудова галузі проходитиме стихійно, що є шкідливим як з економічного боку, так і з погляду забезпечення охорони довкілля, сервісної укомплектованості туризму, самодостатності і прибутковості закладів.

2. Програми зацікавлених інвесторів, що мають відповідні можливості та ідеї будівництва перспективних туристичних комплексів нового покоління, слід включати до програми загального розвитку для обрахунку нешкідливості, забезпечення комплексності, збалансування конкуренції, забезпечення вимог природокористування тощо.

У межах такої програми першопочатково слід зосередити зусилля на будівництві туристичних комплексів високого рівня, яке потягне комплексну розбудову іншої туристичної інфраструктури, сприятиме розвитку промисловості та сільського господарства регіону.

Висновки

В ході проведення дипломного дослідження на основі отриманих даних були сформульовані наступні висновки:

1) Більшість гірських територій в різній мірі володіють природно-рекреаційними та історико-культурними ресурсами, але в силу ряду таких причин, як віддаленість від урбанізованих центрів і важкодоступність, в більшості залишаються слабо розвиненими і деградуєчими.

2) Для сучасного етапу розвитку гірського туризму в світі характерна інтенсивна територіальна деконцентрація, яка більшою мірою стала наслідком розвитку сільського, автомобільного та екологічного туризму, а також освоєнням туристами природних територій, розташованих віддалено від крупних транспортних магістралей.

3) Проведені дослідження розвитку туризму на гірських територіях світу дозволяють стверджувати, що туризм є найбільш ефективним засобом соціально-економічного розвитку гірських територій. Однак розвиток туризму необхідно розглядати як один із чинників сталого розвитку гірських територій, де стійкість розвитку гірських територій ґрунтується на колі концептуальних обмежень, що зводяться до положень про те, що процес задоволення справжніх потреб має здійснюватися без шкоди для майбутнього: без виснаження природних, культурних ресурсів і без нанесення шкоди навколишньому середовищу.

4) Ґрунтуючись на результатах дослідження, визначено, що розвиток більшості видів туризму на гірських територіях, вимагають наявності специфічних ландшафтів та спеціалізованої інфраструктури. В більшості своїй, види гірського туризму не є масовими і високоприбутковими, що дає можливість їх розвитку тільки як додаткових послуг. Гірськолижний туризм вимагає наявності низки певних чинників. Однак, в свою чергу, саме поява гірськолижного туризму зробила найбільший позитивний соціально-

економічний ефект на розвиток гірських територій світу, залучаючи велику кількість туристів з високим рівнем доходів.

5) При деякій політико-економічній стабілізації і збільшених інформаційно-техногенних навантаженнях на людину спостерігається підвищення уваги до здорового способу життя. Посилюється зацікавленість туристів в гірськолижному відпочинку справила стимулюючий ефект для інтенсивного розвитку цілого ряду вітчизняних гірськолижних туристичних центрів, де відбуваються якісно нові зміни (прокладаються нові траси, модернізуються підйомники, будуються готелі, засоби розваги та харчування, пропонується широкий спектр додаткових послуг відповідають міжнародним стандартам). На жаль, активізація процесів розвитку гірськолижного туризму носить безсистемний і стихійний характер, не має в своїй основі достатніх наукових досліджень, що в майбутньому може привести до серйозних екологічних наслідків і соціально-економічним проблемам. Така ситуація потребує вирішення низки завдань, таких як аналіз процесів розвитку вітчизняних гірськолижних туристичних центрів, розробка єдиних алгоритмів і стандартів, формування механізму управління їх розвитком, який повинен бути представлений, як взаємодія державних та комерційних структур з місцевим населенням і господарюючими суб'єктами з метою поліпшення соціально - економічного стану територій.

6) У даний час в Україні немає точного наукового визначення гірськолижного центру або гірськолижного курорту. Поняття гірськолижний туристичний центр - це освоєна і використовується переважно з метою гірськолижного туризму територія, що володіє природними ресурсами і необхідними для експлуатації будівлями і спорудами, включаючи об'єкти інфраструктури.

7) Для регулювання розвитку туристичної діяльності в гірських районах і забезпечення ефективного функціонування механізму управління розвитком гірськолижного туристичного центру потрібне коригування

вітчизняної системи управління у сфері розвитку туризму з посиленням вертикальних зв'язків та наданням максимальної самостійності на місцях.

8) В силу ряду чинників політичного, економічного, а також національного характеру і традицій, у світовій практиці склалися різні національні системи організації, управління та регулювання розвитком гірськолижної туристичної сфери. Проте виділено три основні форми управління розвитком світових гірськолижних туристичних центрів.

9) Для ефективної координації взаємодії всіх рівнів влади в області гірськолижного туризму необхідна система управління, що базується на принципах ринкової економіки. В даний час існуючі протиріччя між стратегічним і оперативним управлінням розвитком гірськолижних туристичних центрів пов'язані з низьким рівнем матеріально-технічної бази, фінансового і правового забезпечення.

Список використаних джерел

1. Закон України "Про внесення змін до Закону України "Про туризм"// Офіційний вісник України.- 2003.- 26 грудня (№50).- С.34-56.
2. Закон України "Про особисте селянське господарство"Постанова КМУ: "Про внесення змін до Положення про Національну раду по туризму"// Офіційний вісник України.- 2003.- 23 трав. (№18-19).- С.128-130.
3. Про затвердження заходів щодо розвитку іноземного і внутрішнього туризму// Офіційний вісник України.- 2003.- 18 лип. (№27).- С.207.
4. Про затвердження Методики розрахунку обсягів туристичної діяльності// Офіційний вісник України.- 2003.- 26 грудня (№50).- С.189-258.
5. Про затвердження Положення про центр, будинок, клуб, бюро туризму, краєзнавства, спорту та екскурсійучнівської молоді, туристсько-краєзнавчої творчості учнівської молоді, станцію юних туристів// Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України.- 2003.- квіт.№7.- С.16.
6. Про затвердження Порядку контролю за додержанням ліцензійних умов провадження господарської діяльності з організації іноземного ,внутрішнього, зарубіжного туризму , екскурсійної діяльності// Офіційний вісник України.- 2002.- № 50.- С.157-172.
7. Агафонова Л.Г., Агафонова О.Є. „Туризм, готельний та ресторанний бізнес: ціноутворення, конкуренція, державне регулювання”, Київ 2002, „Знання України”
8. Апілат О. Економіко-організаційна модель механізму якості послуг у туризмі// Наукові записки: Серія: Економіка.- 2002.- №12.- С.220-223.
9. Беркович В. І. Тенденції та перспективи розвитку туристично-рекреаційної галузі в Закарпатській області / Беркович В. І. // Стратегічні пріоритети. – 2009. - № 2. – С. 218-224
- 10.Бондаренко В. Пік українського туризму// Дзеркало тижня.- 2003.- №9.- С.23.

11. Борисов К.Г. Международный туризм и право. — М.: НИМП, 1999. — 234 с.
12. Валентюк І. Формування та реалізація державної туристичної політики в Україні// Збірник наукових праць Української Академії державного управління при Президентові України.- 2002.- №2.- С.68-75.
13. Ведмідь Н.І.С.Т.В. (Ведмідь, Н.І. Сахарова Т.В.) Оптимальна організація комунікаційної взаємодії суб"єктів туристичного ринку// Актуальні проблеми економіки.- 2005.- №2.- С.53-57.
14. Вінський Й. Аналіз проблеми, яку передбачається розв'язати шляхом державного регулювання господарських відносин / Вінський Й. / [електронний ресурс]. – режим доступу до ресурсу : http://mtu.gov.ua/en/alias_165/8620.html
15. Географія і клімат [Електронний ресурс]. – Режим доступу / / www.turatlas.com
16. Гірськолижні курорти в Росії [Електронний ресурс]. – Режим доступу / / www.ski.travel.ru
17. Гірськолижні курорти Швейцарії [Електронний ресурс]. – Режим доступу / / www.tourbazar.direct.ru
18. Гірськолижні траси [Електронний ресурс]. – Режим доступу / / www.ski-info.ru
19. Гірськолижний центр Іжакова [Електронний ресурс]. – Режим доступу / / www.ezhovaya.ru
20. Гірські лижі // Турбізнес для професіоналів. - 2006. - № 15. - С.6-72.
21. Гірські лижі в Західній Європі // www.turizm.ru
- 22.9. Князева Е. Куди наостриє лижі // Туристичний Олімп. - 2005. - № 7. - С.22-27.
23. Геншафт Л. Особливості функціонування туристичного ринку// Регіональна економіка.- 2005.- №4.- С.287-294.

24. Гопкало Л. Соціальний туризм у контексті розвитку ринкової економіки// Вісник Київського національного торговельно-економічного університету.- 2004.- №2.- С.39-48.
25. ГОСТ 28681.3-95 Межгосударственный стандарт. Туристско-экскурсионное обслуживание. Требования по обеспечению безопасности туристов и экскурсантов. Дата введения в Украине 1997.01.01 //Уніфіковані технології готельних послуг: Навч. посіб./ За ред. проф. В. К. Федорченка, Л. Г. Лук'янова, Т. Т. Дорошенко, І.М. Мініч. — К.: Вища школа, 2001. — 237 с.
26. Готелі України: яким буде завтрашній день. //Готельний і ресторанный бізнес №6/2008
27. Гуляев В.Г. Организация туристских перевозок. — М.: Финансы и статистика, 2001. — 512 с.
28. Гуменюк В. Страхування діяльності туристичних підприємств// Фінанси України.- 2010.- №4.- С.128-136.
29. Жданова Е. Социальная ответственность маркетинга туристического бизнеса// Туризм право и экономика.- 2009.- №1.- С.24-26.
30. Живицький О. Тараканов М. Проблеми і перспективи створення курортно-рекреаційних БЕЗ в українському Причорномор'ї. “Економіка України” № 1, 2010
31. Забаева М.Н. Статистическая оценка эффективности менеджмента туристических организаций (на примере гостиниц Нижнего Новгорода)/ М.Н.Забаева, М.Н.Дмитриев// Менеджмент в России и за рубежом.- 2004.- №2.- С.95-104.
32. Зорин И.В. Энциклопедия туризма: Справочник/ И.В.Зорин, В.А.Квартальнов.- Москва: Финансы и статистика, 2003.- 369с.
33. Зорин И.В., Каверина Т.П., Квартальнов В.А. Менеджмент туризма. Туризм как вид деятельности.- Москва:финансі и статистика.- 2005.- 288.с.
34. Іванух Р, Жученко В. Стратегічні проблеми розвитку рекреаційно-туристичного комплексу України. “Економіка України” № 1, 2005

35. Калитюк В, Ніколаєв В. Управління санаторно-курортними підприємствами: нові реалії. “Економіка України” № 1, 2011
36. Квартальнов В. А. Иностранный туризм. — М.: Финансы и статистика, 1999. — 312 с.
37. Квартальнов В.А. Стратегический менеджмент в туризме. Современный опыт управления.- Москва: Финансы и статистика, 1999.- 490с.
38. Кифяк В. Ф. Організація туристичної діяльності в Україні : підручник / Кифяк В. Ф. – Чернівці : Книги-XXI, 2003. - 300 с.
39. Клейн Р. Направления государственной политики Европейского Союза в области культурного туризма// Туризм право и экономика.- 2009.- №1.- С.32-37.
40. Ключова роль освіти в новому столітті туризму// Освіта України.- 2004.- 23 січня (№6).- С.10-11.
41. Ковальова В. Важкий шлях інвестора.// Готельний і ресторанний бізнес №5/2011
42. Ковешніков В.С. Вплив світової глобалізації на економічну безпеку індустрії туризму в Україні// Формування ринкових відносин в Україні.- 2008.- №11.- С.86-94
43. Концепція підготовки працівників туристичної галузі// Освіта України.- 2004.- 20 квітня (№30).- С.6-7.
44. Коржунова Н. Курортно-рекреаційне господарство Причорномор'я. //Економіка України.- № 2,- 2008
45. Кравців В.С., Гринів Л.С., Копач М.В., Кузик С.П. Науково-методичні засади реформування рекреаційної сфери: Наукове видання.- Львів: НАН України. - ІРД НАН України. - 1999. - 78
46. Л.І. Нечаюк, Н.О. Телеш “Готельно–ресторанний бізнес: менеджмент”, Київ 2003, Центр навчальної літератури.
47. Левковська Л. Стан і перспективи розвитку туризму та готельного бізнесу в Україні// Економіка України.- 2008.- №6.- С.31-36.
48. Леш. М. Пріянчук І. Індустрія гостинності //Готельний і ресторанний

бізнес №2/2009:

49. Лихоманова О.В. Вплив туризму на соціально-економічний розвиток регіонів України// Формування ринкових відносин в Україні.- 2008.- №10.- С.74-78.
50. Маринин М.М. Туристские формальности и безопасность в туризме. — М.: Финансы и статистика, 2002. — 144 с.
51. Маркелов В.Л. Основні аспекти проектування і контролю якості послуг як один з головних важелів підвищення конкурентоздатності індустрії гостинності України/ В.Л.Маркелов, Р.В.Чабан// Формування ринкових відносин в Україні.- 2008.- №7-8.- С.91-98.
52. Менеджмент туризма: Экономика туризма: Учебник. — М.: Финансы и статистика, 2002. — 320 с.
53. Мироненко Н. С., Твердохлебов И. Т. Рекреационная география. М., 1981. Монтехано Х М. Структура туристического рынка/Под. ред. Н. С. Мироненко. М.; Смоленск, 1997.
54. Мунін Г.Б. Стан та перспективи створення інвестиційної інфраструктури туристичної індустрії/ Г.Б.Мунін, Р.В.Чабан// Формування ринкових відносин в Україні.- 2008.- №7-8.- С.110-115.
55. Муковський Міжнародний туризм як форма інтеграційних процесів України. Науковий вісник Київського гуманітарного інституту. Серія: економічні науки. - 2008. - №1. - С.14-17.
56. Некоторые аспекты функционирования индустрии туризма-Под общ. ред. Лесника А.Л., Мащицкого И.П., Чернышева А.В. - М.: Изд. "вестник", 1998. Організація молодіжних костелів. //Бізнес № 13 2004 (ст.115)/18/19 (ст.140-143)/21 (ст.95)
57. Панкова Є. В. Туристичне краєзнавство: навчальний посібник / Панкова Є. В. - К. : Альтерпрес, 2003. - 352 с.
58. Петранівський В.Л., Рутинський М.Й. Туристичне краєзнавство Навчальний посібник. За редакцією проф. Заставного Ф.Д. - К.: Знання, 2006. - 575 с.

- 59.Пріоритети туризму вирішуватимуться системою підготовки кадрів// Освіта України.- 2007.- №22.- С.9-11.
- 60.Романюк Д. М. Невідповідність технічного стану Івано-Франківського міжнародного аеропорту міжнародним стандартам / Романюк Д. М., Єфименко Б. В., Лопата М. О. – [Аналітична записка] / [електронний ресурс]. – режим доступу до ресурсу : <http://www.ipas.org.ua/doc/pr/05/18.pdf>
- 61.Судова-Мізіук Н. Управління інвестиційними процесами в туристично-рекреаційному комплексі України// Регіональна економіка.- 2008.- №3.- С.260-266.
- 62.Сырчина М. Построенный, чтобы удивлять: туризм// Комп&ньоН.- 2009.- 23-29 января (№2).- С.54-60.
- 63.Статистичні дані/ Головне управління статистики у Тернопільській області/ [електронний ресурс].- режим доступу до ресурсу: <http://www.ternstat.tim.net.ua/statinfo.html>
- 64.Статистичні дані/ Головне управління статистики у Івано-Франківській/ [електронний ресурс].- режим доступу до ресурсу: <http://stat.if.ukrtel.net>
- 65.. Статистичні дані/ Головне управління статистики у Чернівецькій області/ [електронний ресурс].- режим доступу до ресурсу: <http://www.oblstat.cv.ukrtel.net/operinf.html>
- 66.Статистичні дані / Державна служба туризму та курортів / [електронний ресурс]. – режим доступу до ресурсу : <http://www.tourism.gov.ua>
67. Таксанов А. Некоторые аспекты безопасности в туризме: методологический подход к безопасности в туризме // Менеджмент и маркетинг в туризме. — 2002. — № 3. — С. 15-21.
- 68.Туристичний та курортно-рекреаційний комплекс Тернопільської області / Тернопільська обласна державна адміністрація – [Стаття] / [електронний ресурс]. – режим доступу до ресурсу : <http://who-is-who.com.ua/bookmaket/ukrtour2009/24/79.html>

69. Туризм - жизнедеятельность праздных"// Бизнес - комплект.- 2003.- 28 июля (№30).- С.83-85
70. Туризм и гостиничное хозяйство / Под ред. проф. д.э.н. Чудновского А.Д. — М.: Издательство ЭКМОС, 2000. — 400 с.
71. Туризм и гостиничное хозяйство: Учебное пособие. — М: ИКЦ «МарТ»; Ростов н/Д: Издательский центр «МарТ», 2003. — 352 с.
72. Ф.Котлер, Дж.Боуэн, Дж.Мейкенз «Маркетинг: гостеприимство и туризм», Москва «Юнити», 1998
73. Фурсова О.Н. Возможности инновационной составляющей в развитии финансовых ресурсов черноморских курортов// Финансы и кредит.- 2008.- №11.- С.35-43
74. Чеботарева И. Культурный туризм: международно-правовое регулирование// Туризм право и экономика.- 2004.- №1.- С.12-16.
75. А.Д.Чудновский – М.: Юрника, 2003 «Туризм и гостиничное хозяйство»
76. De Villiers D. Strategies for overcoming the crisis: Building confidence through security, communications and promotion // The Guardian — Tuesday July 6, 2004.
77. Kariuki J. EA to Offer Tourists Anti-Terror Cover // Regional — Monday, May 10, 2004
78. About the World Tourism Organization (WTO). Mission for the New Millennium // <http://www.world-tourism.org/aboutwto/eng/menu.html>
79. Ministero delle Attivit? Produttive. Direzione generale per il turismo (DGThhttp://www.minindustria.it/organigramma/index.php?sezione=organigramma&tema_dir=tema2&nodo=179
80. Ottaviani: Foreign tourism better than forecast in 2004. Italian State Tourist Board <http://press.enit.it/press/default.asp?lang=en&sel=news&cana=varie>
81. Trade in figures: business review: [Электронный доступ]/ - <http://www.world-tourism.org>

Гірськолижні терміни:

Паудер (powder) - катання по м'якому глибокому снігу з поворотами малого і середнього радіусу;

Скі-бас (ski-bus) - лижний автобус;

Скі-пас (ski-pass) - дозвіл або пропуск на користування підйомниками в певному місці для спуску на гірських лижах чи сноуборді;

Снігові гармати - про буродованія для виробництва штучного снігу; складається з стаціонарних або пересувних «гармат» - розпилювачів води, яка подається під тиском по водопроводах або з цистерн; для утворення з розпилюється води сніжних часток температура поверхневого шару повітря повинна бути нижче $+3 \dots +5 \text{ } ^\circ \text{C}$;

Chair Lift Telecabina - канатна дорога;

Chair Lift - до ресельний підйомник;

Grag Lift Telesquis - бугельний підйомник;

Gear Hire - прокат спорядження;

Green (Red, Blue, Black) Slope - «Зелена» («червона», «синя», «чорна») траса;

Хелі-ски - катання поза трасами;

Cross Country Slope - траса для бігових лиж;

Фрірайдінг (free riding) - катання по будь-яким типам схилів, різному типу снігу, з різними радіусами поворотів;

Карвінг (carving) - карвінг, «різані» повороти;

Фрістайл (freestyle) - стиль катання, що суміщає стрибки з трамплінів, різні обертання на плоских схилах, катання в «халф-пайп»;

Даунхіл (dounhill) - швидкісний спуск;

Off Piste - до Атан поза трас;

Mogul - бугор, катання по горбах;

Кант - сталева смуга, що йде уздовж ковзної поверхні лиж, що дозволяє лижі не прослизати на поворотах; робиться з нержавіючої сталі;

Скользьячка - ковзаюча поверхня лиж, тобто саме та, на якій лижа безпосередньо ковзає;

Poles - лижні палиці;

Ski Storage - Лижехранілище;

Snow Scoot - Сніговий самокат, в якого є дві лижі і кермо, а сидіння немає, так що всі дорогу доведеться їхати стоячи;

Тюбінг - спуск з гори на надувних матрацах, автомобільних камерах і т.д.;

Фан-парк (fun park) - схил або його частина, віддана в повне розпорядження сноубордистів;

Сноуборд (snowboard) - спуск по снігу з гірських схилів на спеціально обладнаній дошці, іноді на виділених для сноуборду схилах будуються окремі елементи, такі як «халф-пайпи», «слайд-балкони», «про-джамп» і т.д. ;

Grab - трюки, при яких спортсмен-сноубордист в польоті робить підхоплення дошки рукою;

Ollie - один з основних трюків у сноуборді (запозичений з скейтборду), при якому сноубордери вилітають з трамплінів і в «халф-пайп»;

Халф-пайп (half-pipe) - д ословний переклад з англійської - «Півтруби»; сніжне споруда для сноубордистів, що нагадує жорсткий жолоб з піднятими краями;

Бордеркрос (boardercross) - змагання на швидкість з одночасним стартом чотирьох спортсменів по підготовленій трасі, нашпигований канавами, горбами, трамплінами;

Adiv-ski - відпочинок «після лиж».

Правила FIS

1. Бути уважним до інших лижників.

Гірськолижник або сноубордист повинен поводитися на схилі так, щоб не загрожувати безпеці і не завдавати шкоди іншим людям, що перебувають на трасі.

2. Контролювати швидкість і спосіб руху.

І те й інше повинно відповідати можливостям і навичкам гірськолижника або сноубордиста, рельєфу місцевості, стану снігу й погодних умов, а також щільності руху на схилі. Як правило, всі нещасні випадки на схилі є наслідком занадто високої швидкості, неконтрольованого руху або ж недоліку уваги. Катається завжди повинен мати можливість зупинитися або звільнити дорогу в межах видимості. У погано переглядають місцях і на ділянках з інтенсивним рухом необхідно їхати повільно, особливо на краю або наприкінці траси, а також у зоні підйомників.

3. Правильно вибрати траєкторію руху

Рухомий позаду повинен вибрати траєкторію свого руху таким чином, щоб не наражати на небезпеку знаходяться попереду (нижче по схилу) людей. У гірських лижах та сноуборді кожен може рухатися відповідно до власних смаків доти, поки він дотримує правила, залишає іншим досить вільного місця й стежить за відповідністю своїх навичок поточної ситуації. Перевагою володіє знаходиться попереду. Що рухається позаду зобов'язаний дотримувати дистанції, достатню для будь-яких маневрів що їде попереду.

4. Обгін.

Обганяти дозволяється ліворуч і праворуч, зверху і знизу, але завжди дотримуючи дистанцію, що залишає обганяє лижникові достатньо місця для будь-яких маневрів. Протягом усього обгону що обганяє несе відповідальність за те, щоб не створити перешкод що обганяється. Це відноситься також і до об'їзду нерухомо вартих на трасі людей.

5. Початок і продовження руху.

Кожен початківець рух по трасі або продовжує його після зупинки зобов'язаний подивитися вгору і вниз, щоб переконатися в тому, що він може зробити це, не наражаючи на небезпеку себе та оточуючих. Досвід показує, що саме початок і продовження руху найчастіше є безпосередніми причинами нещасних випадків. Тому вкрай важливо, щоб початківець рух гармонійно і без небезпеки для себе та оточуючих вписався в потік руху по трасі. Коли він починає рух, нехай навіть повільно, згідно з правилом 3 він має перевагу перед рухомими більш швидко і наближаються до нього зверху або знизу.

6. Зупинка.

Слід уникати зупинок у вузьких чи погано переглядають місцях без крайньої на те необхідності. У випадку падіння в такому місці необхідно якомога швидше звільнити його. Скрізь, крім широких схилів, гірськолижник повинен зупинитися й стояти тільки на краю траси. Вузькі ділянки, а також відрізки з поганою видимістю, безумовно, повинні залишатися вільними.

7. Підйом і спуск.

Піднімається або спускається пішки по схилу зобов'язаний використовувати тільки край траси. Рух проти загального напрямку створює додаткові несподівані перешкоди для спускаються по трасі. Крім того, сліди псують поверхню схилу, що нерідко буває катаються небезпеки.

8. Увага до знаків.

Слід уважно стежити за знаками і маркуванням трас. За ступенем складності, гірськолижні траси діляться на "чорні", «червоні», «сині» й «зелені». На трасах можуть бути встановлені інформаційні, попереджуючі й заборонні знаки. Якщо траса закрита, це повинне служити безпосереднім вказівкою на небезпеку. Гірськолижник повинен усвідомлювати, що ці запобіжні заходи прийняті в його інтересах.